

Laillisuuskasvatuspaketti peruskouluille

Laillisuuskasvatuspaketti videomuodossa Hämeen poliisilaitoksen alueen peruskouluihin

Pieta Eskelinen & Joel Hiltunen

3/2023

TIIVISTELMÄ

Pieta Eskelinen & Joel Hiltunen: Laillisuuskasvatuspaketti peruskouluille

Opinnäytetyön muoto: Toiminnallinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaajat: Sanna Luoma & Kari Laari

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tämä opinnäytetyöraportti on kuvaus videomuotoisen laillisuuskasvatuspaketin tuottamisesta Hämeen poliisilaitoksen alueen peruskouluille. Opinnäytetyö on tehty osana Hämeen poliisilaitoksen projektia ja mukana on ollut Hämeen poliisilaitoksen ennalta estävä toiminto ja viestintä sekä Lahden, Heinolan ja Hartolan nuorisotyöpajat.

Raportin alussa kerromme projektin tavoitteista ja alkuasetelmasta. Koska toiminnallisessa opinnäytetyössä on keskeistä teoriaperusta ja tutkimukselliset kehittämismenetelmät, on raportissa käyty läpi hyödyntämiämme menetelmiä. Lisäksi raportissa avataan poliisin ennalta estävää toimintaa ja käydään läpi videoissa esiintyneitä rikoslain tunnusmerkistöjä. Raportin loppuosassa kerromme itse videoprojektin eri työvaiheista.

Sivumäärä: 51

Tarkastuskuukausi ja vuosi: 3/2023

Avainsanat: Laillisuuskasvatus, ennalta estävä työ, toiminnallinen opinnäytetyö, kehittämistyö

SISÄLLYS

1 Johdanto.....	1
1.1 Aiheen valinta	2
1.2 Aiheen rajaus.....	2
1.3 Tiedonhankinta	3
1.4 Käytännön toteutus ja työnjako	4
2 Tutkimukselliset kehittämismenetelmät.....	5
2.1 Tutkimuksellinen kehittämistoiminta	5
2.2 Tutkimusmenetelmät kehittämistyössä.....	6
2.3 SWOT-analyysi	7
2.3.1 SWOT-analyysi videomuotoisesta laillisuuskasvatuspaketista.....	7
2.3.2 Analyysin tulosten selostus.....	7
2.3.3 Vahvuudet	8
2.3.4 Heikkoudet	9
2.3.5 Mahdollisuudet	9
2.3.6 Uhat.....	9
2.4 Canvas-malli	10
2.4.1 Canvas-malli videomuotoisesta laillisuuskasvatuspaketista.....	10
2.4.2 Canvas-taulukon sisältö.....	11
3 Poliisin ennalta estävä toiminta	12
3.1 Ennalta estävän työn määrittely	12
3.2 Ennalta estävän työn tavoitteet	13
3.3 Ennalta estävän toiminnan työmuodot Suomessa.....	14
3.3.1 Lähipoliisitoiminta	14
3.3.2 Moniammatilliset toimintamuodot.....	14
3.3.3 Paikallinen ongelmanratkaisu	15
3.3.4 Huolta aiheuttavat henkilöt	16
3.4 Ennalta estävän työn tuloksellisuus.....	16
3.5 Ennalta estävä työ ja nuoret.....	17

4 Rikosnimikkeet.....	18
4.1 Varkaus.....	18
4.2 Näpistys.....	18
4.3 Pahoinpitely.....	19
4.4 Törkeä pahoinpitely.....	19
4.5 Lievä pahoinpitely.....	20
4.6 Kunnianloukkaus.....	21
4.7 Laiton uhkaus.....	22
4.8 Vahingonteko.....	22
4.9 Huumausainerikokset.....	24
5 Kuvituskuvat.....	25
5.1 Videostrategia.....	25
5.2 Suunnitelma kuvituskuville.....	26
5.2.1 Näpistely.....	27
5.2.2 Vahingonteko.....	27
5.2.3 Kiusaaminen.....	28
5.2.4 Päihteet.....	28
5.2.5 Väkivalta.....	29
6 Opetussisältö.....	30
6.1 Poliisin puheenvuorojen toteutus.....	30
6.2 Käsikirjoitus poliisin puheenvuoroihin.....	32
6.3 Keskustelukysymykset.....	32
6.4 Kysymysten sisältö.....	33
7 Pohdinta.....	34
7.1 Muuttuvia tekijöitä.....	34
7.2 Kehittämiskohteet.....	35
8 Lopuksi.....	36
LÄHTEET.....	38
LIITE 1: Kaikille osallisille lähetetty projektisuunnitelma.....	40

LIITE 2: Lahden Mediapajalle lähetetty suunnitelma	41
LIITE 3: Heinolan työpaja Torpalle lähetetty suunnitelma.....	44
LIITE 4: Hartolan työpaja Signaalille lähetetty suunnitelma.....	46
LIITE 5: Kouluille lähetettävä tiedosto	48

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö on muodoltaan toiminnallinen. Työn tuotoksena on laillisuuskasvatuspaketti Hämeen poliisilaitoksen alueelle perusopetuksen käyttöön. Laillisuuskasvatuspaketti koostuu opetusvideoista sekä aiheiden käsittelyn avuksi suunnitellusta keskustelurungosta. Videoissa vuorottelevat aiheita kuvaavat dramatisoidut videonpätkät sekä poliisin asiantuntijaosuudet. Tuotettavan produktin lisäksi projektiin kuuluu opinnäytetyön vaatima raportti.

Opinnäytetyö tehdään osana Hämeen poliisilaitoksen ennalta estävän työn projektia. Hämeen poliisilaitos oli aloittelemassa projektia ja työharjoittelujaksomme alussa meille tarjoutui mahdollisuus päästä mukaan projektiin. Projektiin mukaan hyppääminen oli helppo päätös, sillä se hyödytti jokaista projektissa mukana olevaa tahoa.

Hämeen poliisilaitosta projektissa edustavat vanhemmat konstaapelit Milja Lusila ja Senni Kokko sekä viestintäasiantuntijat Sofia Isokoski ja Maria Töyrylä. Lisäksi projektissa on mukana kolme nuorten työpajaa, jotka osallistuvat projektiin käsikirjoittamalla ja kuvaamalla videoihin kuvituskuva. Yhteistyökumppaneina toimivat Lahden Mediapaja, Heinolan työpaja Torppa sekä Hartolan työpaja Signaali.

Videoissa käsitellään seuraavia teemoja: kiusaaminen, päihteet, vahingonteko ja näpistely. Videoiden kohderyhmä on peruskoululaiset ja ryhmä on jaettu ala- ja yläkouluikäisiin. Videot tulevat jakoon Hämeen poliisilaitoksen alueelle peruskouluihin. Jakamistalustana toimii YouTube ja videot ovat muulta yleisöltä piilotettuja.

Idea toiminnallisesta opinnäytetyöstä syntyi ja vahvistui vähän kerrallaan. Ajatus syntyi halusta tehdä jotain, millä olisi todellista vaikutusta ympäröiviin ihmisiin. Meille oli alusta alkaen selvää, että toiminnallinen opinnäytetyö kohdistuisi nimenomaan lapsiin ja nuoriin. Muistamme molemmat lapsuudestamme ne valistustunnit, joita virkapukuinen poliisi on tullut pitämään kouluillemme. Ne ovat olleet ensimmäisiä kohtaamisiamme poliisin kanssa. Muistot poliisin pitämistä valistustunneista ovat olleet positiivisia. Ne ovat olleet kokemuksia, jotka ovat määrittäneet mielikuvaa poliisista läpi lapsuuden ja nuoruuden.

Vaikka emme tämän opinnäytetyön tiimoilta tapaa lapsia tai nuoria kasvotusten, uskomme, että saamme välitettyä asiamme myös videon välityksellä. Viimeisen parin vuoden aikana yhteiskunnan eri toimijat ovat enenevässä määrin siirtyneet verkkoon, olosuhteiden pakosta. Tällainen videomuodossa toteutettava laillisuuskasvatuspaketti kuvastaa hyvin aikaa, jossa lapset ja nuoret elävät.

1.1 Aiheen valinta

Opinnäytetyön aiheena oli alun perin kouluvierailu Mäntsälässä sijaitsevaan Saaren alakouluun. Kun mahdollisuuksia vierailun toteuttamiselle lähdettiin selvittämään, selvisi, että kouluvierailuille on tarvetta myös muilla Mäntsälän kouluilla. Saimme epäsuoran yhteydenoton Mäntsälän kunnan opetuspäälliköltä. Hän ehdotti meille kouluvierailun lisäksi videomuotoisia kasvatuspätkiä, jollaisia Mäntsälän kouluille oli tehty jo aikaisemmin Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen toimesta.

Videoiden tekeminen useammalle koululle vaikutti mielenkiintoiselta, mutta työläältä projektilta. Päädyimme luopumaan fyysisestä kouluvierailusta ja käyttämään panoksemme ainoastaan videoiden tekemiseen. Saaren koulun henkilökunnalta saimme ideoita ja toiveita aiheista, joita olisi tärkeä käsitellä. Aiheiden valintaan vaikutti lisäksi omat havaintomme siitä, millaisten ongelmien parissa lapset ja nuoret elävät.

Opintoihimme kuuluvan työharjoittelun aikana opinnäytetyömme aihe tuli puheeksi vanhemman konstaapelin Milja Lusilan kanssa. Lusila työskentelee Hämeen poliisilaitoksen ennalta estävän työn yksikössä. Lusila kertoi, että Hämeen poliisilla on vastaavanlainen projekti suunnitteilla. Selvisi, että aiheet, joita videoilla käsiteltäisiin, olivat hyvin samankaltaisia. Kiusaaminen, kotirauhan häirintä, vahingonteko, näpistely ja päihteet olivat aiheita, jotka nousivat esiin. Koska aiheemme olivat niin samanlaisia Lusila ehdotti, että hyppäisimme projektiin mukaan. Päätimme liittyä mukaan Hämeen poliisilaitoksen vetämään projektiin.

Videomuotoisen laillisuuskasvatuspaketin tuottaminen osuu hyvään aikaikkunaan poliisin resurssien kohdentamisen kannalta. Vielä vuosikymmen aikaisemmin kouluille oli määrätty nimettyjä koulupoliiseja ja kyseiset henkilöt hoitivat tehtävää muun poliisityön ohella. Poliisin määrärahojen vähentymisen seurauksena toimintaa on jouduttu karsimaan. Hämeen poliisilaitoksella koulupoliisitoimintaa hoitaa ainoastaan ennalta estävä toiminta, joka tarkoittaa yhtä tai kahta konstaapelia.

Videomuotoisella laillisuuskasvatuspaketilla ei ole tarkoitus korvata kouluvierailuja, mutta se mahdollistaa edes jonkinlaisen poliisin läsnäolon kouluilla. Videomateriaalia on myöhemmin mahdollista hyödyntää tuleville opiskelijoille ilman, että se vaatii lisäresursseja poliisilaitokselta. Sen lisäksi yhdellä videopakettilla voidaan tavoittaa rajaton määrä kouluja työpanoksen pysyessä koko ajan samana.

1.2 Aiheen rajaus

Aihetta on projektin edetessä jouduttu rajaamaan ja karsimaan. Tärkeimpänä rajaavana tekijänä on ollut rajalliset resurssit. Alun perin työssä oli mukana rikosnimike kotirauhan häirintä, mutta siitä

luovuttiin jo projektin alkuvaiheessa. Videot oli jaettu kahteen osaan siten, että ala- ja yläasteikäisille tuli omat videot samasta aiheesta. Tilanne muuttui kuvituskuvaa luovien työpajojen osalta sel-laiseksi, ettei niin suurta videomäärää pystytty toteuttamaan. Lopulta päädyttiin tekemään vahin-gonteosta ja näpistelystä videot, jotka voidaan esittää kaikenikäisille oppilaille. Kiusaamisesta teh-tiin kahdelle eri ikäluokalle omat videonsa. Lisäksi päihteistä tehtiin oma video vanhemmalle ikäluo-kalle.

Videoissa on käsitelty aiheita lapsen ja nuoren näkökulmasta. Tällöin keskiössä on monimutkaisen rikosoikeuden yksinkertaistaminen ja havainnollistaminen. Tämä tuli eteen siinä vaiheessa, kun kä-sikirjoitimme poliisin asiantuntijaosuuksia. Asioita täytyi yksinkertaistaa, jotta asioiden pääpiirteet jäävät kuulijan mieleen. Monimutkaisia rikosoikeudellisia seikkoja ei voinut avata siinä määrin kuin jossain toisessa yhteydessä olisi ehkä avattu. Olemme rajanneet aiheita siten, että esittelemme kunkin aiheen osalta vain keskeisimmät rikosnimikkeet tunnusmerkistöineen. Lisäksi jokaisesta ri-kosnimikkeestä esittelemme vain yhden tyypillisen käytännön esimerkin.

Rikosprosessin etenemistä rikosepäilystä esitutkinnan ja syyteharkinnan kautta tuomioon emme ole käsitelleet. Olemme kertoneet jokaisen rikosnimikkeen kohdalla minimi- ja maksimirangaistuk-set, joita teosta voidaan tuomita. Rikosoikeudellisen vastuun alkamista sekä nuoreen rikosenteki-jään sovellettavia säädöksiä olemme käsitelleet lyhyesti. Myös vahingonkorvausvastuu on esitelty lyhyesti ja vain siltä osin kuin olemme katsoneet tarpeelliseksi.

Videoiden pituuksiin olemme joutuneet kiinnittämään huomiota käsikirjoittaessamme poliisin asian-tuntijaosuuksia. Ideana on, että videot ja niihin liittyvä keskustelu on mahdollista käydä läpi yhden oppitunnin aikana. Näin ollen asiantuntijaosuuksissa on jouduttu keskittymään kunkin aiheen koh-dalla vain oleellisimpiin asioihin. Kun yhteen videoon kootaan työpajojen luomat videot ja poliisin esittämät asiantuntijapätkät, tulee jokaisesta videosta noin 5–10 minuuttia pitkä. Jo kahden videon katsominen ja aiheesta keskusteleminen vie oppitunnin verran aikaa.

1.3 Tiedonhankinta

Tutkimuksellisessa opinnäytetyössä on keskiössä tutkimus, joka tähtää uuden teorian tai uuden tiedon hankkimiseen. Toiminnallinen opinnäytetyö puolestaan luokitellaan kehittämistoiminnan ja projektityön kategoriaan. Sillä pyritään jo olemassa olevan teorian hyödyntämiseen jonkin käytän-nön tuotteen tekemisessä (Salonen 2013, 13). Tällöin projektin käytännön toiminta määrittää sen, mitä tietoa opinnäytetyötä varten hankitaan. Olemme pyrkineet hankkimaan työtä varten monipuoli-sesti tietoa useista aihealueista sen sijaan, että olisimme syventyneet yhteen aihealueeseen kovin syvällisesti. Teoriaperustamme tavoitteena on ollut hyötyä hankkimastamme tiedosta mahdollisim-man paljon produktin tekemisessä.

Tietoperusta on jaettu seuraavasti:

Poliisin ennalta estävä toiminta. Laillisuuskasvatus on osa poliisin ennalta estävää toimintaa. Laillisuuskasvatukselle ei ole virallista määritelmää, mutta sen arkikielisyysden vuoksi useimmat ymmärtävät, mitä sillä tarkoitetaan. Perusopetuslain (PerOpL 628/1998) 2 §:n mukaan perusopetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua "ihmisyys- ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen." Ajattelemme, että poliisin laillisuuskasvatus on koulun ja huoltajien kasvatustyön tukemista nimenomaan rikosoikeudellisesta näkökulmasta. Se on yhteiskunnan normien ja sääntöjen sekä eettisten ja moraalisten kysymysten käsittelyä.

Tämän projektin tavoitteiden hahmottamiseksi on hyvä tiedostaa poliisin ennalta estävän työn perusteet. Olemme perehtyneet aiheeseen selvittääksemme mihin toimintoon projektimme liittyy ja avataksemme tämän projektin päämääriä.

Tutkimusmenetelmät. Työn aikana olemme perehtyneet tutkimuksellisiin kehittämismenetelmiin. Perehdyimme kirjallisuuden avulla sellaisiin tutkimuksellisiin menetelmiin, jota voi toiminnallisessa opinnäytetyössä hyödyntää. Olemme hyödyntäneet kyseisiä menetelmiä projektimme työstämisessä.

Videotyöskentelyn perusteet. Opinnäytetyön tuotos on videon muodossa. Projektissa on ollut mukana videotyöskentelyn ammattilaisia, ja valtaosa videoteknisistä yksityiskohdista on jäänyt heidän vastuulleen. Me opinnäytetyön tekijät olemme vastanneet videoiden suunnittelusta. Suunnittelun ohessa olemme itsekkin perehtyneet videotuotantoon.

Videoiden aiheet. Videoiden aiheiden osalta olemme saaneet koulutusta koko poliisikoulutuksen ajan. Uskomme, että koulutus riittää aiheiden esittelemiseen peruskoululaisille. Opinnäytetyön tavoitteena on vahvistaa omaa ammatillista osaamista ja valmiuksia työelämään. Tästä syystä olemme perehtyneet videoilla esitettyihin rikosnimikkeisiin rikoslain, lainvalmistelutöiden sekä rikosoikeutta käsittelevän kirjallisuuden avulla.

1.4 Käytännön toteutus ja työnjako

Projektiin on osallistunut kaksi Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijaa sekä neljä työntekijää Hämeen poliisilaitokselta. Lisäksi mukana on ollut Lahden, Heinolan ja Hartolan nuorisotyöpajojen vetäjät ja heidän opastuksessaan toimineet nuoret, joiden tarkka lukumäärä ei ole tiedossa.

Lahden Mediapaja on vastannut päihdevideon ja väkivaltavideon kuvituskuvien käsikirjoittamisesta, kuvaamisesta ja editoinnista. Lisäksi Mediapaja on vastannut poliisin asiantuntijaosuuksien kuvaamisesta ja editoinnista sekä kaikkien videoiden editoinnista lopulliseen muotoon.

Heinolan työpaja Torppa on vastannut kiusaamisvideon ja vahingontekovideon kuvituskuvien käsikirjoittamisesta, kuvaamisesta ja editoinnista. Hartolan työpaja Signaali on vastannut näpistelyvideon käsikirjoittamisesta, kuvaamisesta ja editoinnista.

Hämeen poliisilaitoksen ennalta estävä toiminto sekä viestintä ovat vastanneet projektin vetämisestä. Ennalta estävä toiminto hankki projektiin yhteistyökumppanit ja teki alustavan suunnitelman projektista sekä tarkisti ja antoi palautteet opiskelijoiden tekemistä suunnitelmista. Kaksi konstaapelia ennalta estävästä toiminnosta esiintyivät videoissa.

Hämeen poliisilaitoksen viestintä on toiminut opiskelijoiden tukena viestintään liittyvissä asioissa. Poliisilaitoksen viestintä on ohjeistanut opiskelijoita poliisiorganisaation videograafisten ohjeistusten soveltamisessa. Lisäksi viestintä vastaa videoiden jakamisesta koulujen käyttöön.

Opiskelijoiden osuus projektissa on ollut kuvituskuvien suunnittelu yhdessä työpajojen kanssa, poliisin asiantuntijaosuuksien käsikirjoittaminen, keskustelukysymysten laatiminen, sekä poliisin asiantuntijaosuuksien kuvaamisen järjestely ja videoilla esiintyminen. Edellä mainittujen lisäksi opiskelijat ovat vastanneet yhteydenpidosta työpajoihin. Tämä on tarkoittanut työpajojen käsikirjoitusten läpikäymistä, palautteen antamista ja käytännön yksityiskohdista sopimista.

Noin vuoden aikana projektiin käytetty tuntimäärä on ollut sellainen, että tämän opinnäytetyön tekeminen parityönä on ollut vähintäänkin perusteltua. Työn suunnittelussa ja toteutuksessa olemme hyödyntäneet sähköisiä yhteydenpitokanavia. Yhteydenpito Hämeen poliisilaitoksen sekä työpajojen kanssa tapahtui sähköpostitse, puhelimitse sekä Teams-sovelluksella. Myös projektin lopputuotokset, eli videot ja kysymyspaketti ovat sähköisessä muodossa.

2 TUTKIMUKSELLISET KEHITTÄMISMENETELMÄT

Toiminnallinen opinnäytetyö kuuluu tutkimuksellisen kehittämistyön kategoriaan. Tässä luvussa käymme läpi tutkimuksellisen kehittämistoiminnan käsitettä, tutkimuksellisia kehittämismenetelmiä sekä niitä tutkimuksellisia menetelmiä, joita olemme käyttäneet projektin aikana.

2.1 Tutkimuksellinen kehittämistoiminta

Kehittämistyössä on keskeistä jonkin uuden tavoittelu. Tavoitteen tulee olla selkeästi määritelty ja siihen pyritään tutkimuksellisin menetelmin. Kehittäminen on yläkäsite ja se pitää sisällään hyvin erilaisia käytännön toimia. Toikko & Rantanen (2009, 14) on kuvannut kehittämisen eri muotoja seuraavasti: Kehittämien voi kohdistua yrityksen tai organisaation toimintatapaan, eli siihen miten käytännön asioita hoidetaan. Se voi rajautua johonkin tiettyyn yksikköön tai koko yhteisöön. Kehit-

tämistyö voi saada alkunsa organisaation ulkopuolelta tulevista vaatimuksista tai se voi olla esimerkiksi johtoportaan alulle panema. Vaihtoehtoisesti kehittämistyö voi saada alkunsa työyhteisön sisältä.

Kehittämistyö voi olla muodoltaan jatkuvaa tai se voi olla yksittäinen hanke. Se voi olla uuden toiminnan innovointia, mutta se voi olla jonkin jo olemassa olevan toiminnan levittämistä uuteen ympäristöön. Kehittämistyö ei välttämättä kohdistu itse yhteisöön, vaan se voi olla esimerkiksi projekti asiakkaalle. (Toikko & Rantanen 2009, 14.)

Tämä opinnäytetyö on toteutettu yksittäisenä hankkeena asiakkaalle, eli Hämeen peruskouluille. Projektin tavoitteena ei ole muuttaa Hämeen poliisilaitoksen toimintatapaa lähipoliisitoiminnassa, mutta työ voi antaa ajatuksia ja kokemuksia tulevaisuuden varalle. Projekti kohdistuu ensi sijassa Hämeen peruskouluissa opiskeleviin oppilaisiin. Tällöin kehittämistyöllä tavoiteltava muutos tapahtuisi oppilaissa.

Videon käyttäminen koulutusmateriaalina on jo pitkään käytetty menetelmä, mutta poliisin ja koulun välisessä yhteistyössä vielä melko harvinainen. Kehittämistyön näkökulmasta tämä opinnäytetyö on jo olemassa olevan toiminnan levittämistä uuteen ympäristöön, verkkoon.

2.2 Tutkimusmenetelmät kehittämistyössä

Kehittämistyössä käytettävät menetelmät ovat luonteeltaan erilaisia verrattuna perinteiseen tieteelliseen tutkimukseen. Tämä johtuu pitkälti kehittämistyön ja tieteellisen tutkimuksen tavoitteiden eroista. Tieteellinen tutkimus voidaan jakaa kahteen eri alueeseen: perustutkimukseen ja sovelta-vaan tutkimukseen. Perustutkimuksen tavoitteena on tuottaa uutta tietoa ilman, että tällä uudella tiedolla olisi jokin selvä käyttötarkoitus (Toikko & Rantanen 2009, 19). Soveltavan tutkimuksen tehtävänä on viitata perustutkimuksiin ja muodostaa teoria jonkin uuden tuotteen tai palvelun pohjaksi (Ojasalo ym. 2015, 19).

Kehittämistyön tutkimusmenetelmät muistuttavat paljon soveltavaa tutkimusta, sillä päämääränä kehittämistyössä on usein jonkin tuote tai palvelu. Sen sijaan, että kehittämistyö keskittyisi tuotteen teoriaan, kehittämistyön tarkoituksena on tuottaa uutta käytäntöä tai jokin uusi tuote. Tämä johtaa siihen, ettei kehittämistyössä käytettävät menetelmät tähtää yhtä vahvasti uuden tiedon luomiseen. Pääpaino tutkimuksellisella kehittämismenetelmällä onkin sanan kehittämisosuudessa (Toikko & Rantanen 2009, 22).

Kehittämistyössä käytettävät menetelmät ovat kuitenkin luonteeltaan tieteellisiä. Tämä tarkoittaa sitä, että kehittämistyössä otetaan suunnitelmallisesti huomioon erilaiset tekijät. Lisäksi työn lopul-

listen tulosten tulisi olla perusteltavissa (Ojasalo ym. 2015, 21). Esimerkkejä kehittämistyössä käytettävistä menetelmistä ovat SWOT-analyysi ja Business Model Canvas, joita olemmekin hyödyntäneet tässä projektissa.

2.3 SWOT-analyysi

SWOT-analyysi on jo 1960-luvulla, alun perin liikejohdon käyttöön luotu menetelmä. Se luotiin työkaluksi tarkastelemaan yrityksen heikkouksia ja vahvuuksia sekä toimintaympäristön uhkia ja mahdollisuuksia. Vielä puolen vuosisadan jälkeen kyseinen menetelmä on ollut liikejohdon suosituin strategiatyökalu. (Vuorinen 2013, 88.)

SWOT-analyysi voidaan jakaa kahteen osa-alueeseen. Tarkasteltavan asian heikkoudet ja vahvuudet ovat analyysissä organisaation sisäisiä seikkoja ja ne kuvaavat asioita sellaisina kuin ne ovat tässä ja nyt. Analyysissä listattavat uhat ja mahdollisuudet ovat puolestaan ulkopuolelta tulevia seikkoja, jotka kuvaavat toimijan toimintaympäristöä. (Vuorinen 2013, 88.)

Käytännössä SWOT-analyysi toimii siten, että analyysin tekijä muodostaa nelikentän, johon hän listaa järjestyksessä yläsarakeisiin vahvuudet ja heikkoudet (sisäiset seikat) ja alasarakeisiin mahdollisuudet ja uhat (ulkoiset seikat).

SWOT-analyysi ei ole ainoastaan taulukon täyttämistä, vaan sitä varten on tehtävä taustatyötä. Ilman taustatyötä lopulliseen analyysiin kirjatut asiat ovat latteita itsestäänselvyksiä. Taustatyö voi tarkoittaa esimerkiksi kilpailevan yrityksen toimintaan perehtymistä, tuotteen käyttäjän haastattelemista tai jonkin ulkopuolisen henkilön mielipiteiden selvittämistä. (Vuorinen 2013, 94.)

2.3.1 SWOT-analyysi videomuotoisesta laillisuuskasvatuspaketista

Työstämäämme projektiin liittyy vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia. Tämän analyysin avulla olemme pyrkineet analysoimaan edellä mainittuja seikkoja ja herättämään ajatuksia projektin ohjaamiseksi oikeaan suuntaan.

Aiheita pyrimme analysoimaan videoiden kohteen, eli oppilaiden näkökulmasta ja videoprojektin vetäjän, eli Hämeen poliisilaitoksen näkökulmasta.

2.3.2 Analyysin tulosten selostus

Vahvuudet (S)	Heikkoudet (W)
<ul style="list-style-type: none">- Laaja levitysalue pienillä resursseilla- Nuorille mieleinen esitysmuoto	<ul style="list-style-type: none">- Etäisyys nuoreen- Vuorovaikutuksen puute

<ul style="list-style-type: none"> - Mahdollisuus suunnitella tarkkaan - Olennaiseen pureutuva - Uudelleenkäyttömahdollisuus 	<ul style="list-style-type: none"> - Vaikea luoda luottamusta - Aitouden ja ihmisläheisyyden puute
<p>Mahdollisuudet (O)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Haluttu tuote - Materiaalin käyttö uudestaan - Resurssien säästö - Koulupoliisitoiminnan laadun parantuminen - Suuremman projektin käynnistäminen 	<p>Uhat (T)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ei haluttua vaikutusta - Videot koetaan outoina - Videot koetaan myötähäpeällisinä / lapsellisina - Nuoret eivät jaksaa keskittyä videoihin - Videolla lähestyminen koetaan laiskuu-tena - Videot hukkuvat massaan

2.3.3 Vahvuudet

Osittain etäyhteydellä suorittamiemme opintojemme aikana olemme huomanneet videomuotoisen opetussisällön hyvät puolet. Merkittävimpänä niistä nousee esiin resurssien säästö. Kun video on kerran tehty, voidaan se jakaa isolle yleisölle samanaikaisesti. Lisäksi opetuspakettia on mahdollisuus hyödyntää useamman kerran, esimerkiksi seuraavan vuosikurssin kanssa. Videoon on myös mahdollista palata uudestaan, mikäli tarve. Tämä ei ole mahdollista paikan päällä tapahtuvassa luennoinnissa.

Videomuotoisen esiintymisen etuna on se, että video voidaan suunnitella ja leikata juuri sellaiseksi kuin on tarpeen. Esimerkiksi esiintymisen aikana tapahtuneet miettimistauot ja muistiinpanojen läpikäynti voidaan jälkikäsitellyssä leikata sellaiseksi, ettei lopulliselle videolle jää mitään ylimääräistä. Tällöin viestintä on yksiselitteistä ja suunnitelmallista, ja aika käytetään tehokkaasti. Myös mahdolliset ”ohipuhumiset” voidaan välttää. Koska esiintyminen ei ole spontaania, on mahdollista puntaroida tarkemmin sanojansa.

Videolla voidaan näyttää asioita, jotka olisivat lähiopinnoissa haastavaa toteuttaa. Projektin videoihin on sisällytetty nuorisotyöpajojen tekemiä videoita, joiden tarkoituksena on näyttää käytännössä esimerkiksi päihteidenkäytön huonoja puolia. Kuvituskuvilla on mahdollista herättää ajatuksia ja tunteita, jotka ihannetapauksessa vahvistavat halutun viestin perillemenoaa. Tällaisen toteuttaminen perinteisellä kouluvierailulla olisi huomattavasti haastavampaa.

2.3.4 Heikkoudet

Tallenteelta tapahtuvalla opetuksella on myös heikkoutensa. Videon ollessa viestiväline vain toiseen suuntaan ei todellista vuorovaikutusta oppilaiden kanssa pääse syntymään. Sekä videoiden tekijät että katsojat voivat omissa ryhmissään käydä keskustelua aiheesta, mutta osapuolten välistä keskustelua on vaikea käydä.

Lähipoliisitoiminnassa olisi tärkeää olla vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa ja läsnä siellä missä ihmiset normaalisti ovat. Videomuotoisella esityksellä saa helposti poliisista kaukaisen kuvan ja asiat esitetään ikään kuin ”norsunluutornista”. Videoilla esiintyvien poliisien olemus saattaa jäädä melko kasvottomaksi. Tämä ei ole etu poliisiin kohdistuvan luottamuksen kannalta, mutta toisaalta parempi vaihtoehto kuin ei mitään.

2.3.5 Mahdollisuudet

Kun kouluvierailut ovat vähentyneet viimeisen vuosikymmenen aikana, on kouluilla jäänyt kysyntää kouluvierailuille. Idean videomuotoisesta toteutuksesta saimme alun perin Mäntsälän kunnan opetuspäälliköltä. Hän toivoi videomuotoista toteutusta alueelleen, jotta kaikki Mäntsälän koulut voitaisiin tavoittaa kerrallaan. Ymmärsimme, että videomuotoiselle toteutukselle on kysyntää. Jos videon välityksellä tapahtuvat kouluvierailut saavat tulevaisuudessa kannatusta, voisi poliisi pohtia videotoiminnan kehittämistä. Yksittäiset videoprojektit voisivat olla alku toiminnan jalkauttamiselle ja kehittämiseksi.

Poliisin resurssien kannalta videomuotoinen esiintyminen on hyvä ratkaisu. Videoilla on mahdollista esiintyä suurelle yleisölle työpanoksen pysyessä samana. Tämä tarkoittaa sitä, että videoihin käytetty työaika on huomattavasti pienempi verrattuna siihen, että jokaisella koululla käytäisiin erikseen vierailulla.

2.3.6 Uhat

Perinteisellä kouluvierailulla esiintyjä pystyy sopeuttamaan esiintymisensä yleisön ikään, mielentilaan ja muihin sosiaalisissa tilanteissa vaikuttaviin seikkoihin. Videotallenteella tätä mahdollisuutta ei ole ja tämä voi olla uhka esityksen vaikuttavuuden näkökulmasta. Esimerkiksi liian lapsellisen sisällön näyttäminen yläasteikäiselle voi aiheuttaa sen, että video koetaan myötähäpeällisenä. Tällöin video ei saa aikaan haluttuja vaikutuksia katsojissa. Vastaavasti liian rajun sisällön näyttäminen voi järkyttää katsojaa. Opetustilanteessa tulee ottaa huomioon, että ikäryhmien sisälläkin voi olla huomattavia eroja yksilöiden kehityksissä ja siinä millaista sisältöä he ovat tottuneet katsomaan.

Vuorovaikutuksen ja läsnäolon puutteesta voi seurata se, ettei videoihin jakseta keskittyä. Esimerkiksi liian pitkät ja monotonisella äänellä kerrotut yksinpuhelut voivat mennä ”toisesta korvasta sisään ja toisesta ulos”, eikä videolla saada aikaan haluttua vaikutusta. Videon tulisi herättää lasten ja nuorten mielenkiinto ollen kuitenkin asiallinen ja poliisin tyyliin sopiva.

Videomuotoisessa laillisuuskasvatuspaketissa on uhkana se, että video ikään kuin hukkuu massaan. Kokemus siitä, että poliisi haluaa ottaa kontaktia juuri tiettyyn luokkaan tai joukkoon oppilaita, voi kadota. Poliisin läsnäolon lisääntyminen sosiaalisessa mediassa johtaa siihen, että poliisin esiintyminen erilaisilla videoilla ja some-alustoilla lisääntyy. Poliisin videolla välittämä viesti ei ehkä tunnukaan enää niin painavalta, koska samantyylistä sisältöä löytyy netistä jo muutoinkin.

Lisäksi huomiota tulisi kiinnittää videon laatuun niin videoteknisten kuin sisällöllisten seikkojen näkökulmasta. Jos panostus videoon ei välity videolta, voidaan videomuotoinen esiintyminen kokea poliisin taholta ainoastaan laiskuutena ja resurssien säästönä.

2.4 Canvas-malli

Canvas-malli (Business Model Canvas) on SWOT-analyysin tavoin liike-elämään tehty työkalu. Alexander Osterwalder ja Yves Pigneur työstivät siitä vuonna 2010 käsikirjan nimeltään BMC. (Ojasalo ym. 2015, 182.)

Business Model Canvas on lomake, joka koostuu yhdeksästä osa-alueesta. Lomakkeen tarkoituksena on toimia liiketoimintamallin hahmottelun tukena. Mallin perimmäisenä tarkoituksena on kuvailla, miten yrityksen on tarkoitus tuottaa arvoa asiakkailleen. Olemme tämän projektin alkuvaiheessa pyrkineet selvittämään, kuinka vahvalla pohjalla projektimme on ja tällä tavoin minimoimaan ikävät yllätykset projektin myöhemmässä vaiheessa.

Canvas-mallin lomakkeeseen listataan asiakkaat, joille työtä tehdään sekä se, mitä lisäarvoa työ asiakkaalle tuottaa ja miten asiakassuhdetta tullaan hoitamaan. Näiden lisäksi lomakkeeseen kirjoitetaan tavat, miten tähän asiakkaalle annettavaan lisäarvoon päästään. Tämä osuus sisältää kanavat, joita asiakkaan kanssa tullaan käyttämään sekä sen, miten työ tullaan rahoittamaan. Lisäksi se sisältää arvion siitä, kuinka paljon resursseja työn tekeminen tulee vaatimaan ja miten tekijöiden tulisi menetellä tavoitteen saavuttamiseksi.

2.4.1 Canvas-malli videomuotoisesta laillisuuskasvatuspaketista

Lomakkeen täyttämisen yhteydessä ajattelimme, että lopputuloksen kannalta olisi hyödyllistä, jos keskustelisimme projektistamme asiakkaamme edustajan/edustajien kanssa. Hämeen poliisilaitok-

sen ennalta estävässä toiminnossa työskentelevältä Milja Lusilalta saimme idean toteuttaa tapaamisen Lahden Mukkulan koulun henkilökunnan kanssa. Lusilan kokemuksen mukaan kyseisen koulun henkilökunnalla voisi olla ajatuksia ja ideoita projektiin.

Soitimme Mukkulan koulun vararehtorille ja tiedustelimme henkilöä, joka olisi halukas antamaan näkemyksiä projektiimme. Vararehtori antoi yhteystietomme eräälle koulun opettajalle ja saimme järjestettyä tapaamisen. Päädyimme toteuttamaan tapaamisen Teams-yhteydellä. Tapaamisen sisältö oli jaettu kahteen osaan. Ensimmäisessä vaiheessa täytimme yhdessä Canvas-työkalun. Toinen keskittyi opettajan mielipiteisiin tästä opinnäytetyöstä ja toteutustavasta. Nämä mielipiteet olivat meille avuksi myöhemmin projektin suunnittelussa.

2.4.2 Canvas-työkalun sisältö

Asiakkaat. Projektin asiakaskunta on viime kädessä Hämeen poliisilaitoksen alueen koulujen oppilaat ja projektin sisältö on suunnattu heille. Opettajat jakavat projektin lopputuotetta ja käyttävät sitä ikään kuin työkaluna omassa työssään. Tästä näkökulmasta opettajat kuuluvat asiakaskuntaamme. Samalla tavalla projektimme lopputuotetta voivat hyödyntää nuorisotyö, jalkautuva nuorisotyö sekä esimerkiksi ankkuritiimi. Opinnäytetyön näkökulmasta asiakkaamme on Hämeen poliisilaitos. Hämeen poliisilaitos on projektin alullepanija ja me opiskelijat olemme opintojemme osana työstäneet projektia laitoksen kanssa ja laitoksen jaettavaksi. Opiskelijoina edistämme projektia tieteellisestä sekä käytännön toteutuksen näkökulmasta.

Lisäarvo asiakkaalle. Poliisilaitoksen näkökulmasta lisäarvo on koulupoliisipalvelun tarjoaminen ilman poliisin lisäresursseja. Videomuotoinen toteutus mahdollistaa laajan levityksen yhtäaikaaisesti ilman suurta henkilötyömäärää. Lisäksi projektia pystytään hyödyntämään tulevaisuudessa ilman lisäresursseja. Koulujen näkökulmasta lisäarvo näyttäytyy oppilaiden tietoisuuden lisääntymisenä. Tietoisuuden ja ymmärryksen lisääntyessä oppilailla on paremmat edellytykset tehdä tietoisia valintoja ja toisaalta välttämään harkitsemattomia valintoja. Haastattelemamme opettajan mukaan lisäarvo näyttäytyy myös viestinnän tehokkuuden muodossa. Poliisin antama viesti on hänen oman kokemuksensa mukaan huomattavasti tehokkaampi ja mieleenpainuvampi kuin opettajan antama laillisuuskasvatus.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Laajemmasta näkökulmasta katsottuna projektimme tavoitteena on ennaltaehkäistä nuorten ajautumista rikolliselle tielle ja viimekädessä vähentää nuorisorikollisuutta. Esimerkiksi nuorten jengiytyminen saa aikaan sen, että osa nuorista ihannoit rikollista elämää tiedostamatta rikollisen elämäntavan huonoja seurauksia. Pyrimme lisäämään nuorten tietoisuutta rikollisuudesta ja sen seurauksista. Jos nuori päättää lähteä rikolliselle polulle, tulisi hänellä olla hyvä tietoisuus sen tuomista seurauksista. Toisaalta tulee huomioida, että varsinkin nuorten kohdalla rikollisuuteen ajautuminen on harvoin harkittu päätös.

Kanavat ja asiakasyhteydet. Mukkulan koulun opettaja piti järkevänä ideaamme jakaa videot YouTube-alustalla. Kouluissa näytetään hänen mukaansa erilaisia esittely- ja kasvatustaiheisia videoita YouTuben kautta, joten teknisesti alustan käyttäminen on tuttua. Lopullisen tuotteen jalkauttaminen kouluille tulisi opettajan mukaan tulla mahdollisimman korkealta taholta. Videot voisi esimerkiksi jakaa kaupungin koulutuspäällikön kautta rehtoreille, ja sitä kautta opettajille. Näin videot tulisivat suuremmalla todennäköisyydellä käyttöön.

Osaamisen kehittäminen. Projektia varten meidän tuli perehtyä video- ja projektityöskentelyyn, mutta myös koulumaailmaan ja lapsen kohtaamiseen liittyviin seikkoihin. Erilaiset yhteistyön ja viestinnän taidot tulivat tarpeeseen projektiin toteuttamisessa, sillä monen yhteistyötahon kanssa toteutettu projekti vaatii suuren määrän viestintää ja yhteistyötä.

Keskeiset toimenpiteet. Yhteistyön rakentamisen lisäksi projektiin liittyi osaltamme paljon käytännön toteutukseen liittyviä tehtäviä. Näihin kuuluu koko projektin suunnittelu ja aikataulutus, sekä itse toteutus. Toteutus pitää sisällään tiivistettynä videoiden suunnittelun, kuvaamisen sekä raportin kirjoittamisen. Koulujen osalta tulee tehdä selvitystyötä käytännön toteutuksesta ja koulujen aikatauluista, sekä siitä milloin ja miten lopullinen jakaminen olisi hyvä tehdä.

Kumppanit. Keskeisinä kumppaneina projektissa toimivat Lahden, Heinolan ja Hartolan nuorisotyöpajat. He toteuttavat kuvituskuvien käsikirjoittamisen, kuvaamisen ja editoinnin. Nuorisotyöpajojen lisäksi yhteistyökumppanina toimii Hämeen poliisilaitos. Hämeen poliisilaitoksen alueella olevat peruskoulut eivät ole varsinaisia yhteistyökumppaneita, mutta osallistuvat videoiden jakamiseen.

Kustannusten muodostuminen. Projektista aiheutuvat kustannukset ovat lähinnä työpajojen toiminnasta aiheutuvia kustannuksia. Hämeen poliisilaitoksen edustajat antavat panostuksensa projektiin oman työnsä ohella, ja me opiskelijat tuotamme projektia opinnäytetyönä. Opettajat niin ikään jakavat materiaalia oman työnsä ohella. Mikäli ylimääräisiä kustannuksia syntyy, vastaa niistä lähtökohtaisesti Hämeen poliisilaitos.

3 POLIISIN ENNALTA ESTÄVÄ TOIMINTA

3.1 Ennalta estävän työn määritelmä

Rikosten ennalta estäminen on yksi poliisille poliisilain (PL 872/2011) 1 luvun 1 §:ssä säädetyistä tehtävistä. Poliisin ennalta estävällä työllä tarkoitetaan toimia, joilla estetään erilaisia ei-toivottuja tapahtumia yhteiskunnassa ja yksilötasolla. Tällaisia ei-toivottuja tapahtumia ovat esimerkiksi rikokset ja erilaiset ihmisten turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta heikentävät häiriöt. (Sisäministeriö 2018,10.)

Poliisin ennalta estävä toiminta on tietojohtoista ja suunniteltua. Sitä tehdään yhteistyössä muiden viranomaisten sekä järjestöjen ja yhteisöjen kanssa. Ennalta estävän työn tuloksista raportoidaan säännöllisesti muille viranomaisille, yhteistyökumppaneille ja alueiden asukkaille. (Sisäministeriö 2018, 10.)

3.2 Ennalta estävän työn tavoitteet

Ennalta estävällä toiminnalla pyritään puuttumaan varhaisessa vaiheessa turvallisuutta heikentäviin tapahtumiin ja kehitykseen. Tällä tavoin toimimalla ylläpidetään turvallisuuden tunnetta sekä yhteiskunnallisella että yksilötasolla. Samalla ylläpidetään kansalaisten luottamusta poliisiin. (Sisäministeriö, 5.)

Rikosten ennalta estämisen lisäksi poliisin tehtäväksi on poliisilain 1 luvun 1 §:ssä säädetty mm. oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, kansallisen turvallisuuden suojaaminen sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen. Poliisin ennalta estävän työn strategiassa on osuvasti kuvailtu turvallisuuden ylläpitämistä: Se on yhteiskunnan, yksilön tai yhteisöjen etuja uhkaavien tahallisten sekä tuottamuksellisten, ja jopa tuottamuksesta riippumattomien tekojen estämistä (Sisäministeriö, 11).

Poliisin ennalta estävä työ on siis muutakin kuin rikosten ennalta estämistä. Sen piiriin kuuluu esimerkiksi erilaisten häiriöiden ja onnettomuuksien estäminen. Käytännössä kaikessa poliisitoiminnassa, kaikilla sektoreilla on ennalta estävä näkökulma. Kaikki poliisitoiminta tähtää viimekädessä samaan lopputulokseen: mahdollisimman turvalliseen, rikoksettomaan ja häiriöttömään yhteiskuntaan. Ennalta estävän työn strategiassa ennalta estävällä toiminnalla tarkoitetaan kuitenkin suunnitelmallista erityistoimintaa. Työn itsetarkoituksena on rikosten ja häiriöiden ennalta estäminen ja sitä tehdään päätoimisesti. (Sisäministeriö, 14.)

Poliisin ennalta estävän toiminnan tavoitteet vuosille 2019–2023:

1. “Ennalta estävällä työllä vähennetään rikosten ja turvallisuutta heikentävien häiriöiden aiheuttamia taloudellisia ja inhimillisiä kustannuksia ihmisille ja yhteiskunnalle”
2. “Poliisin ennalta estävän työn tavoitteena on ylläpitää ja vahvistaa ihmisten turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta”
3. “Poliisin ennalta estävän työn tavoitteena on ylläpitää ja vahvistaa ihmisten luottamusta poliisiin tunnistaen ja ottaen huomioon eri väestöryhmien, vähemmistöjen ja eri ikäryhmien sekä maan eri alueiden erilaiset tarpeet”

4. "Poliisin ennalta estävän toiminnan tavoitteena on tukea poliisin muita toimintoja erityisosaaamisella ja huolehtimalla siitä, että ennalta estävän toiminnan yhteistyöverkostot ovat hyödynnettävissä myös muussa poliisitoiminnassa"

(Sisäministeriö 2018, 11–12.)

3.3 Ennalta estävän toiminnan työmuodot Suomessa

3.3.1 Lähipoliisitoiminta

Lähipoliisitoiminnalla ei ole yksiselitteistä tai tarkkaa määritelmää. Sillä tarkoitetaan tavallisten poliisitehtävien hoitamista "kansalaisläheisesti, laadukkaasti ja tehokkaasti" (Poliisihallitus 1/2010, 3). Sen tavoitteena on lisätä kansalaisten luottamusta poliisiin pyrkimällä siihen, että poliisi on osa paikallista yhteisöä ja yhteisö tuntee poliisin (Sisäministeriö, 15). Toiminnalla pyritään tuottamaan turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta yhteiskunnassa. Sillä pyritään vähentämään ja ehkäisemään rikollisuutta ja järjestyshäiriöitä. (Poliisihallitus 1/2010, 3.)

Lähipoliisitoimintaa toteutetaan tekemällä yhteistyötä muiden viranomaisten, kolmannen sektorin sekä yksityisen sektorin kanssa. Lisäksi yhteistyötä tehdään tavallisten kansalaisten ja kansalaisryhmien kanssa. Lähipoliisitoiminnan voidaan katsoa olevan sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen että rikostorjuntaan liittyvä ajattelutapa. Lisäksi se on asiantuntijatyötä, esimerkiksi koulu- tai nettipoliisitoimintaa. Lähipoliisitoiminnan keskeisiä elementtejä sovelletaan siis poliisin perustyössä. (Poliisihallitus 1/2010, 3.)

Lähipoliisitoiminnan strategiassa vuodelta 2010 on eritelty lähipoliisitoiminnan keskeiset painopisteet. Työssä tulee painottaa ennalta estävää näkökulmaa sen sijaan, että tehdään poliisityötä vain reagoimalla eteen tuleviin tehtäviin. Lähipoliisitoiminnassa tulee ottaa käyttöön ja vahvistaa toimintamalleja, jotka on todettu menestykselliseksi. Lisäksi tulee huomioida lähipoliisitoiminta työaika-suunnittelussa. (Poliisihallitus 1/2010, 7.)

3.3.2 Moniammatilliset toimintamuodot

Moniammatillisella toiminnalla tarkoitetaan tässä yhteydessä poliisin ja muiden viranomaisten, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon välistä yhteistyötä. Työn tarkoituksena on yhdistää eri toimijoiden osaamista ja tällä tavoin kyetä puuttumaan yksittäisten henkilöiden ja perheiden ongelmiin. Keskeisenä pyrkimyksenä on selvittää ongelmien taustalla olevia tekijöitä sen sijaan, että puututaan vain syiden seurauksiin. (Sisäministeriö 2018, 15–16.) Keskeisiä moniammatillisia toimintamuuotoja Suomessa ovat Ankkuri- ja Marak-toiminta.

Ankkuritoiminta on moniammatillista yhteistyötä, joka keskittyy alle 18-vuotiaisiin lapsiin ja nuoriin. Toiminnalla pyritään edistämään lasten ja nuorten hyvinvointia ja ehkäisemään rikoksia. Lisäksi toiminnalla pyritään ehkäisemään väkivaltaista radikalisoitumista ja ekstremismia. (Sisäministeriö 2022, 10.) Väkivaltaisella ekstremismillä tarkoitetaan ilmiötä, jossa väkivaltaa käytetään tai sillä uhkaillaan. Väkivaltaan saatetaan myös kannustaa tai se oikeutetaan esimerkiksi johonkin aatemaailmaan perustuen. Väkivaltainen radikalisoituminen on tapahtumaketju, joka voi johtaa siihen, että henkilö liittyy mukaan väkivaltaisen ekstremistiseen toimintaan. Siinä väkivalta hyväksytään ja sitä jopa ihannoidaan. (THL radikalisoituminen ja ekstremismi, luettu 8.2.2023.)

Ankkuritoiminta pyrkii tarjoamaan nuorelle ja tämän perheelle apua ja tukea niin, että tuki on tarkoituksenmukaista ja sitä annetaan tarpeeksi ajoissa. Viitteet väkivaltaisesta radikalisoitumisesta ja ekstremismistä pyritään tunnistamaan ajoissa. Toiminnalla pyritään edistämään tiedonvaihtoa mukana toiminnassa olevien tahojen välillä. (Ankkuritoiminnan käsikirja 2022, 10.) Sisäministeriö ja poliisi vastaavat ankkuritoiminnasta ja toimintaa on kaikkien poliisilaitosten alueella (Sisäministeriö 2018, 16).

Marak-toiminnalla tarkoitetaan moniammatillista yhteistyötä, joka keskittyy vakavan parisuhdeväkivallan riskinarviointiin ja uhrien auttamiseen. Väkivallantekijä voi olla uhrin nykyinen tai entinen puoliso tai seurustelukumppani. Viranomaiset ja järjestöt muodostavat työryhmän, joka auttaa uhrin, mikäli väkivallan riski on kohonnut. Työryhmä laatii suunnitelman uhrin auttamiseksi. Toiminnan tavoitteena on saada väkivalta tai sen uhka loppumaan. (THL, MARAK-moniammatillinen riskinarviointi, luettu 8.2.2023.) Terveysten ja hyvinvoinnin laitos vastaa toiminnan kehittämisestä ja koordinoinnista ja toimintaa on kaikkien poliisilaitosten alueella (Sisäministeriö 2018, 16.)

3.3.3 Paikallinen ongelmanratkaisu

Paikallisella ongelmanratkaisulla tarkoitetaan poliisin ja paikallisten toimijoiden välistä yhteistyötä, jolla pyritään ratkaisemaan paikallisesti vaikuttavia turvallisuusongelmia. Turvallisuusongelma voi koskettaa hyvinkin pientä aluetta, esimerkiksi kauppakeskusta. Ideana toiminnassa on, että poliisi saa riittävän aikaisin tietoa ongelmista paikallisten yhteistyöverkoston ja kommunikaatiokanavien kautta. Mukana olevat toimijat voivat olla muita viranomaisia tai järjestöjä ja yhteisöjä. Kun ongelma ja sen taustalla vaikuttavat syyt on tunnistettu, mietitään yhdessä, mitä asialle voidaan tehdä. Toiminta on hyödyllistä eritoten siksi, että sillä voidaan ratkaista ongelmia, joihin poliisi ei yksin pystyisi vaikuttamaan tehokkaasti. Lisäksi toiminta vahvistaa eri toimijoiden sekä yksittäisten ihmisten luottamusta poliisiin ja toisaalta antaa poliisille tietoa paikallisesta tilanteesta. (Sisäministeriö 2018, 17.)

3.3.4 Huolta aiheuttavat henkilöt

Huolta aiheuttavalla henkilöllä tarkoitetaan yksittäistä henkilöä, joka herättää erityistä huolta viranomaisessa tai muussa toimijassa. Huoli on voinut herätä esimerkiksi henkilön käyttäytymisen tai elämäntilanteen vuoksi. Tilanne on sellainen, että se vaatii lisäselvitystä. Tilanteeseen puuttumiseksi tarvitaan eri viranomaisten, kuten terveydenhuollon, poliisin ja rikosseuraamuslaitoksen välistä yhteistyötä. (Sisäministeriö 2018, 17.)

Viranomaisten toimenpiteiden tarkoitus on estää rikoksia ja huolta aiheuttavan henkilön käyttäytymisen kärjistymistä. Poliisissa on kehitetty työmuoto, jossa väkivallan uhkaa arvioidaan väkivallan ehkäisemiseksi ja hallitsemiseksi. Tapauksen seuranta sekä riskienhallintatoimenpiteitä jatketaan, kunnes henkilön toiminta ei enää aiheuta huolta. Tällöin henkilön vaarallisuus ja sen aiheuttama uhka sekä väkivallan riski katsotaan niin matalaksi, ettei se muodosta esim. terrorismin tai muun vakavan väkivallan uhkaa. (Sisäministeriö 2018, 17.)

3.4 Ennalta estävän työn tuloksellisuus

Poliisin ennalta estävän työn tekemistä hankaloittaa se, että sen tuloksia on usein hankala todentaa. Työn katsotaan onnistuneen, jos sillä on onnistuttu estämään esimerkiksi jokin rikos. Näin ollen työtä ei voida mitata selvitettyinä rikoksina. Lisäksi ennalta estävän työn tulokset näkyvät useissa tapauksissa vasta pidemmän ajan kuluttua. (Sisäministeriö, 5.) Tällöin päättäjät tai työtä tehneet henkilöt eivät välttämättä ole näkemässä työnsä tuloksia lainkaan.

Ennalta estävän työn tekemistä haastaa vähäiset resurssit. Resurssit halutaan kohdentaa poliisi-tehtäviin, joiden usein katsotaan olevan tärkeämpiä kuin ennalta estävä toiminta (Sisäministeriö, 5). Poliisin velvollisuus on olosuhteiden vaatiessa priorisoida tehtävien hoitoa niiden tärkeyden ja kiireellisyyden mukaan (PL 1:6.2). Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi kiireelliset henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset tai häiriöt tulee hoitaa ennen vähemmän kiireisiä tehtäviä.

Muutokset poliisin toimintaympäristössä vaikuttavat ennalta estävän työn tekemiseen. Muutokset ovat lisänneet työn vaatimuksia, mutta toisaalta sen merkitystä yhteiskunnan turvallisuudelle. Yhtenä suurena haasteena on yhteiskunnan sosiaalisen koheesion heikentyminen. Yleisellä tasolla Suomen väestön hyvinvointi on lisääntynyt. Samaan aikaan pahoinvointi tuntuu kasaantuvan entistä pienemmälle väestönosalle. Syrjäytyminen, rikosten tekeminen ja rikosten kohteeksi joutuminen sekä turvattomuus koskettavat entistä pienempää osaa väestöstä. (Sisäministeriö, 5–6.)

Sisäministeriön tulevaisuuskatsauksessa ”Suomesta maailman turvallisin maa” on eritelty poliisin toimintaympäristön muutokseen vaikuttavia tekijöitä. Seuraavaksi luemme katsauksessa käsitellyjä ilmiöitä: Kansainvälisen turvallisuusympäristön muutos, ilmastonmuutos, väestönkasvu ja

kriisit eri puolilla maailmaa, vastakkainasettelu ihmisryhmien välillä, eriarvoisuus, vihapuhe, radikalisoituminen ja terrorismi. Tämän lisäksi katsauksessa on käsitelty myös ulkomaalaistaustaisten asukkaiden määrän kasvamista, väestön ikääntymistä, kaupungistumista, teknologian kehitystä sekä kansainvälisen yhteistyön merkityksen kasvua. (Valtioneuvoston julkaisusarja 12/2018, 10, 11, 15–17.) Edellä on lueteltu vain muutamia keskeisiä tulevaisuuskatsauksessa käsiteltyjä toimintaympäristöön vaikuttavia tekijöitä. Olennaista on huomata, että muutos on vääjäämätöntä ja sen vaikutukset yltyvät poliisitoimintaan.

3.5 Ennalta estävä työ ja nuoret

Ennalta estävästä työstä puhuttaessa on selvää, että toimiin lasten ja nuorten keskuudessa tulee panostaa. Vaikka vain noin 2 % rikoksia tekevästä nuorista jatkaa rikollista elämää aikuisuudessa, tekevät he yli puolet kaikista rikoksista (Sisäministeriö, 19). Rikoksia tekevien ihmisten joukko on siis pieni, mutta he työllistävät viranomaisia paljon. Sekä yhteiskunnan että yksilön kannalta olisi parasta, että rikollinen kierre saataisiin katkaistua mahdollisimman varhain. Tämä vaatii viranomaisten ja muiden toimijoiden välistä yhteistyötä.

Jotta kohtaamisia nuorten kanssa syntyy, tulee poliisin näkyä siellä, missä nuoret viettävät aikaansa (Sisäministeriö, 19.) Tärkeää olisi, että kohtaamisia poliisin kanssa syntyisi myös positiivisissa merkeissä eikä vain silloin, kun poliisi kutsutaan paikalle selvittämään ongelmia. Paikkoja, joissa poliisilla on mahdollisuus kohdata nuoria, ovat erilaiset tapahtumat. Lisäksi nuoret viettävät aikaansa sosiaalisessa mediassa. Poliisi onkin viime vuosina lisännyt näkyvyyttään eri sosiaalisen median alustoilla. Sosiaalinen media on toimiva alusta esitellä kansalaisille poliisin toimintaa, ja toisaalta kansalaisille hyvä mahdollisuus ottaa yhteyttä poliisiin vähemmän vakavissa ja kiireettömissä asioissa.

Vaikka Internet ei korvaa poliisin fyysistä läsnäoloa, on teknologian hyödyntäminen tulevaisuutta. Poliisin ennalta estävän työn strategiassa mainitaan, että teknologia avaa uusia mahdollisuuksia tehdä poliisityötä tehokkaammin ja turvallisemmin (Sisäministeriö, 31.) Teknologiaa voidaan hyödyntää nimenomaan ennalta estävässä toiminnassa. Sen avulla voidaan lisätä poliisin läsnäoloa ja näkyvyyttä kansalaisten keskuudessa. Lisäksi sitä voidaan hyödyntää tiedonvälityksessä kansalaisille. (Sisäministeriö, 32.)

Teknologian hyödyntämiseen yhteistyössä oppilaitosten kanssa kannustetaan. Ennalta estävässä strategiassa mainitaan, että poliisin läsnäoloa kouluilla tulee lisätä teknologiaa hyödyntämällä. Strategiassa on jopa mainittu tarkemmin, että laillisuuskasvatuspaketteja laaditaan sähköisesti koulujen käyttöön. Näitä materiaaleja opettajat voivat hyödyntää itsenäisesti opetuksessaan. (Sisäministeriö, 20). Aineistojen hyödyntäminen ei sido poliisia kouluille tiettyinä ajankohtina, vaan materiaali on hyödynnettävissä täysin koulun aikataulujen mukaisesti.

4 RIKOSNIMIKKEET

Tässä luvussa käsittelemme niiden rikosten tunnusmerkistöjä, joita olemme käsitelleet laillisuuskasvatuspaketissa. Luvussa keskitytään kunkin rikoksen kohdalla keskeisimpiin tunnusmerkistötekijöihin, eli siihen, mitä rikoksen täytyminen vaatii. Lisäksi tässä luvussa on käsitelty kohderyhmän kannalta mielenkiintoisia tulkinnallisia kysymyksiä. Kohderyhmän vuoksi olemme jättäneet tarkastelun ulkopuolelle kunnianloukkausta koskevat rikoslain (RL 39/1889) 24 luvun 9 §:n momentit 2–4. Luvussa ei ole myöskään käsitelty rikosten yritysasteen täyttymistä tai tahallisuutta.

4.1 Varkaus

Varkaudesta säädetään rikoslain (RL 39/1889) 28 luvun 1 §:ssä. Varkaudeksi katsotaan toisen hallussa olevan irtaimen omaisuuden anastaminen. Anastamisella tarkoitetaan toisen omaisuuden ottamista ilman lupaa omistukseen. Anastamisessa omaisuus pyritään saamaan pysyvään omistukseen. Jos tarkoituksena on ottaa omaisuus ainoastaan väliaikaiseen käyttöön, ei kyse ole silloin anastamisesta, vaan luvattomasta käytöstä.

Anastetun omaisuuden tulee olla lähtötilanteessa toisen hallussa. Tämä tarkoittaa sitä, että toisella on tosiasiallinen valtasuhde ja määräämisvalta esineeseen. Tällöin oman omaisuuden ottamista toisen hallusta ei ole pidettävä varkautena. (Frände ym. 2018, 499.)

Varkausrikoksessa anastuksen kohteena on irtain omaisuus. Irtaimella omaisuudella tarkoitetaan jotain fyysistä esinettä. Esimerkiksi pankkitilillä oleva sähköinen raha ei ole irtainta omaisuutta. Esineellä ei tarvitse olla edes rahallista arvoa vaan kyse on siitä, onko esineellä arvoa sen omistajalle. (Frände ym. 2018, 498.)

4.2 Näpistys

Näpistyksestä säädetään rikoslain (RL 39/1889) 28 luvun 3 §:ssä. Näpistys on ikään kuin varkauksen lievempi muoto. Näpistys tulee kyseeseen, jos varkaus on kokonaisuutena arvostellen vähäinen anastetun omaisuuden arvo tai muut rikokseen liittyvät seikat huomioon ottaen.

Yleisin syy, jonka vuoksi varkaus katsotaan vähäiseksi, on omaisuuden arvo. Lakiin ei ole kirjattu tarkkaa summaa siitä, mikä lasketaan vähäiseksi, mutta raja on viimeisimpien yksittäistapausten perusteella ollut noin 1000 euroa (Lappi-Seppälä ym. 2022, Näpistys). Rajassa on viime vuosina tapahtunut muutosta, sillä hieman vanhemmassa oikeuskirjallisuudessa puhutaan noin 500 euron rajasta (Frände ym. 2018, 508). Omaisuuden arvon perusteella esimerkiksi alaikäisten tekemät anastukset itsepalvelumyymälöistä ovat pääosin näpistyksiä.

Omaisuu den arvo ei ole kuitenkaan ainoa peruste, vaan teon tulee olla myös kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Hallituksen esityksessä on maininta, jonka mukaan halvankaan esineen anastamista ei ole pidettävä vähäisenä, mikäli tekijä joutuu anastamista varten hajottamaan esimerkiksi kaupan ikkunan (HE 66/1998vp, 38).

4.3 Pahoinpitely

Pahoinpitelystä säädetään rikoslain (RL 39/1889) 21 luvun 5 §:ssä. Pahoinpitelyyn syyllistyy henkilö, joka tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa. Pahoinpitelyyn syyllistyy myös henkilö, joka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan.

Pahoinpitelyn tunnusmerkistössä mainitaan kaksi erilaista perustekotapaa. Ensimmäinen tekotapa täyttyy, kun toiselle tehdään ruumiillista väkivaltaa. Ruumiillisella väkivallalla tarkoitetaan lain esitöiden mukaan tekoa, jolla loukataan toisen ruumiillista koskemattomuutta. Teko on sen kaltainen, että siitä voi aiheutua toiselle vamma tai muu terveyden vahingoittuminen. Vamman aiheutuminen ei kuitenkaan ole edellytys tunnusmerkistön täyttymiselle, vaan olennaista on väkivallan tekeminen toiselle. (HE 94/1993vp, 95.) Esimerkiksi kasvoihin lyömällä loukataan toisen ruumiillista koskemattomuutta ja siitä voi seurata vamma. Vaikka lyömisellä ei vammaa aiheutettaisikaan, on teolla loukattu toisen ruumiillista koskemattomuutta.

Tulee huomioida, että ensimmäisessä perustekotavassa teon on oltava nimenomaan terveyteen kohdistuva ja väkivaltaisuuden kriteerit täyttävä. Toisen ruumiillista koskemattomuutta voi loukata myös ilman väkivaltaa, jolloin kyseessä voi olla esimerkiksi jokin seksuaalinen teko. (Frände ym. 2018, 252.)

Pahoinpitelyn toinen tekomuoto ei sisällä ruumiillista väkivaltaa, vaan tekomuoto keskittyy seuraukseen. Tässä teon kohteelle on täytynyt aiheutua teosta kipua, terveyden vahingoittuminen, tiedoton tai muu vastaava tila. Terveyden vahingoittuminen käsittää sekä ruumiilliset vammat että mielenterveyden häiriöt. Lain esitöissä on tahallisena toisen vahingoittamisena ilman väkivaltaa mainittu tahallinen taudin tartuttaminen toiseen. Tämä voi tapahtua esimerkiksi hyväilyin. (HE 94/1993vp, 95.)

4.4 Törkeä pahoinpitely

Törkeästä pahoinpitelystä säädetään rikoslain (RL 39/1889) 21 luvun 6 §:ssä. Törkeässä pahoinpitelyssä pahoinpitely pitää sisällään vähintään yhden seuraavista ankaroittamisperusteista:

- Teolla aiheutetaan toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila
- Rikos tehdään erityisen raa'alla tai julmalla tavalla

- Teossa käytetään ampuma- tai teräasetta taikka muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä

Lisäksi vaaditaan, että rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä.

Nykyinen lainsäädäntö ei sisällä esimerkkejä siitä, mitä vakavalla ruumiinvammalla tarkoitetaan. Vanhan lain esitöissä on vakavana ruumiinvammana mainittu puhekyvyn, näön tai kuulon huomattava heikkeneminen, vaikea vika tai ruumiinvirhe, raskauden keskeytyminen, pitkäaikainen vaikea terveydenhaitta, hengenvaarallinen haava, tauti tai muu vastaava terveyden vahingoittuminen sekä henkisen terveyden vahingoittuminen (HE68/1966vp, 6).

Toisena ankaroittamisperusteena on pahoinpitelyn raakuus tai julmuus. Lain esitöissä esimerkkinä raakuudesta on käytetty päähän potkimista. Julmuutta kuvaavana esimerkkinä on käytetty puolustuskyvyttöömään henkilöön kohdistuvaa pahoinpitelyä. (HE 94/1993vp, 96.)

Kolmatta ankaroittamisperustetta sovelletaan pahoinpitelyyn, jossa käytetään ampuma-asetta, teräasetta tai muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista esinettä. Pykälään on sisällytetty ”myös muut hengenvaaralliset esineet”, sillä hyvin monenlaisia esineitä pystytään käyttämään hengenvaarallisella tavalla. (HE 94/1993vp, 96.)

Törkeän pahoinpitelyn tunnusmerkistön täytyminen vaatii yhden edellä mainitun ankaroittamisperusteen lisäksi kokonaisarvostelun törkeyttä. Pahoinpitelyn tulee siis olla kokonaisuutena arvostellen törkeä. Kokonaisarvostelun törkeyttä on arvioitu korkeimman oikeuden ratkaisussa vuodelta 2014. Tapauksessa vastaaja oli osunut painin yhteydessä puukolla asianomistajaa tahattomasti kaulaan. Korkein oikeus ei pitänyt tekoa kokonaisuutena arvostellen törkeänä, joten vastaajaa ei tuomittu törkeästä pahoinpitelystä huolimatta siitä, että hän oli ottanut tietoisesti puukon mukaan tilanteeseen. (KKO 2014:6.)

4.5 Lievä pahoinpitely

Lievästä pahoinpitelystä säädetään rikoslain (RL 39/1889) 21 luvun 7 §:ssä. Pahoinpitely katsotaan lieväksi, jos pahoinpitelyä voidaan pitää kokonaisuutena arvostellen vähäisenä. Vähäisyyttä arvioitaessa kiinnitetään huomiota väkivallan, ruumiillisen koskemattomuuden loukkauksen tai terveyden vahingoittamisen vähäisyyteen taikka muihin rikokseen liittyviin seikkoihin.

Ennen vuoden 1995 rikoslain kokonaisuudistusta lievän ja perusmuotoisen pahoinpitelyn raja meni oikeuskäytännössä siinä, aiheutettiinko pahoinpitelyllä vammoja. Tämä malli oli ongelmallinen, koska oikeuskäytännössä lieväksi pahoinpitelyksi katsottiin tekoja, jotka eivät täyttäneet perusmuotoisen pahoinpitelyn tunnusmerkistöä (HE93/1993vp, 95). Vammaan sidonnainen pahoinpitelyn

tunnusmerkistö aiheutti myös sen, että esimerkiksi kuristamalla tehdyt pahoinpitelyt tuomittiin lievinä pahoinpitelyinä.

Nykyään perusmuotoiseen pahoinpitelyyn voi syyllistyä aiheuttamatta vammoja, sillä tunnusmerkistö voi täytyä pelkästään ruumiillista väkivaltaa tekemällä. Lieväksi pahoinpitelyksi puolestaan voidaan katsoa teko, jolla on aiheutettu toiselle vamma, jos teko on kokonaisuutena arvostellen vähäinen. (Lappi-Seppälä ym. 2022, Lievä pahoinpitely.)

4.6 Kunnianloukkaus

Kunnianloukkauksesta säädetään rikoslain (RL 39/1889) 24 luvun 9 §:ssä. Kunnianloukkaukseen syyllistyy henkilö, joka esittää toisesta valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa. Kunnianloukkaukseen syyllistyy myös, jos muuten kuin edellä mainitulla tavalla halventaa toista.

Momentin ensimmäisen kohdan täyttymiseksi tiedon tulee olla valheellista. Paikkansa pitävän tiedon jakamisen suhteen voi kyseeseen tulla yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen (RL 24:8). Tiedon valheellisyydellä tarkoitetaan yksinkertaisuudessaan tietoa, joka ei vastaa todellisuutta. Pykälän tarkoittama valheellinen tieto voisi tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, kun toista syytetään tahallaan sellaisesta rikoksesta, jota hän ei ole tehnyt.

Ensimmäinen kohta koskettaa tapauksia, joissa valheellinen tieto tai vihjaus on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle. ”On omiaan” -sanoilla halutaan viestiä teon objektiivisuutta, eli tulisi pohtia aiheuttaisiko vastaavanlainen teko yleensä vahinkoa tai kärsimystä loukatulle (Frände ym. 2018, 451). Kyseessä ei kuitenkaan ole seurausrikos, eli vahingon tai kärsimyksen ei tarvitse tapauksessa toteutua, mutta sen tulisi olla tilanteessa mahdollista.

Ensimmäinen kohta käsittää myös teot, joissa valheellinen tieto aiheuttaisi halveksuntaa loukattua kohtaan. Tällaisessa tapauksessa valheen on täytynyt tulla kolmannen henkilön tietoon.

Kunnianloukkaukseen syyllistyy ensimmäisen momentin toisen kohdan mukaan myös, jos muulla kuin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla halventaa toista. Halventamisella tarkoitetaan epäkunnioituksen osoittamista toiselle. Se voi tapahtua suullisesti, kirjallisesti tai vaikka kuvan välityksellä. Tässä tiedon valheellisyydellä ei ole merkitystä, vaan keskiössä on nimenomaan halventaminen. (Frände ym. 2018, 455.)

Momentin toiseen kohtaan ei ole sisällytetty lisäedellytystä ”on omiaan”, joten käsiteltävät tapaukset kohdistuvat loukatun subjektiiviseen käsitykseen tapauksesta: kokiko asianomistaja teon halventavaksi. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että kunnianloukkaus täyttyy aina, jos asianomistaja

kokee teon halventavaksi. Pykälän sanavalinnasta huolimatta oikeuskäytännössä kunnianloukkauksen toista kohtaa on tulkittu ensimmäisen kohdan tapaan melko objektiivisesti. Korkeimman oikeuden ratkaisussa vuodelta 2013 syyte kunnianloukkauksesta hylättiin. Tapauksessa asianomistajasta oli iltapäivälehdessä käytetty nimitystä ”mielistelevä limanuljaska” erään toisen rikosasian yhteydessä. Korkein oikeus totesi, ettei kyseisen teon voitu katsoa *olevan omiaan aiheuttamaan* sellaista halveksuntaa, jota rikoslain 24 luvun 9 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetaan. (KKO 2013:70.)

4.7 Laiton uhkaus

Laittomasta uhkauksesta säädetään rikoslain (RL 39/1889) 25 luvun 7 §:ssä. Laittomaan uhkaukseen syyllistyy se, joka nostaa aseensa toista vastaan tai muulla tavoin uhkaa toista rikoksella sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy omasta tai toisen puolesta pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa.

Pykälä alkaa ilmaisulla ”joka nostaa aseensa”. Tämä kuvastaa teon vakavuutta ja tarkoittaa, että merkitykseltään vähäisiksi katsottavat uhkaukset eivät ole rangaistavia. Lisäksi laitton uhkauksen edellytykseksi on asetettu vaatimus ”*sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy pelätä*”. Tällä tarkoitetaan teon toteutumisen todennäköisyyttä: olisiko henkilöllä mahdollisuus toteuttaa uhkaus. Ilmaisun ”vakavassa vaarassa” kuvaa osaltaan uhkauksen toteutumisen todennäköisyyttä sekä toisaalta aiheutuvan vahingon suuruutta. (HE 94/1993vp, 111).

Rikoksella uhkaamisen tulee kohdistua henkilökohtaiseen turvallisuuteen tai omaisuuteen. Lainvalmistelussa on katsottu, että näiden seikkojen puolesta henkilöllä on perusteltu syy pelätä. Toisen uhkaaminen esimerkiksi kunniaan tai yksityisyyteen kohdistuvalla rikoksella ei täytä laitton uhkauksen tunnusmerkistöä. (Frände ym. 2018, 490.)

Uhkauksen teon ei tarvitse kohdistua itse uhattuun, vaan se voi kohdistua toiseen henkilöön. Henkilön tulee olla kuitenkin sellainen, että hänen turvallisuutensa vaarantuminen aiheuttaa uhatussa pelon tunteen (Frände ym. 2018, 490.) Tällainen henkilö voisi olla esimerkiksi uhatun lapsi. Myös omaisuus on sisällytetty pykälään. Mitään tarkkaa määritelmää omaisuuden arvolle tai tyyppille ei ole asetettu.

4.8 Vahingonteko

Vahingontekoksi katsotaan rikoslain (RL 39/1889) 35 luvun 1 §:n mukaan toisen omaisuuden oikeuden hävittäminen tai vahingoittaminen.

Törkeästä vahingonteosta säädetään rikoslain 35 luvun 2 §:ssä. Törkeässä vahingonteossa teko pitää sisällään vähintään yhden seuraavista ankaroittamisperusteista:

- Vahingonteolla aiheutetaan erittäin suurta taloudellista vahinkoa
- Vahingonteolla aiheutetaan erityisen tuntuva vahinko rikoksen uhrille tämän olot huomioon ottaen
- Vahingonteolla aiheutetaan huomattavaa vahinkoa historiallisesti tai sivistyksellisesti erityisen arvokkaalle omaisuudelle

Lisäksi törkeän vahingonteon tullessa kyseeseen vahingonteon on oltava myös kokonaisuutena arvostellen törkeä.

Lievästä vahingonteosta säädetään rikoslain 35 luvun 3 §:ssä. Vahingonteko katsotaan lieväksi, jos otettaessa huomioon vahingon vähäisyys tai muut rikokseen liittyvät seikat vahingonteko katsotaan kokonaisuutena arvostellen vähäiseksi.

Hallituksen esityksessä (HE 66/1988, 124) on selvitetty, mitä omaisuuden hävittämisellä ja vahingoittamisella tarkoitetaan. Hävittäminen on omaisuuden tuhoamista, ja sen seurauksena omaisuus saatetaan kokonaan sen omistajan ulottumattomiin. Vahingoittaminen on omaisuuden rikkomista, turmelemista tai esimerkiksi likaamista.

Esineelle aiheutuneen vahingon lisäksi tulee arvioida sitä, mitä omaisuuden vahingoittuminen aiheuttaa sen omistajalle. Tällaisia vahinkoja voisivat olla esimerkiksi tulojen aleneminen tai kärsimys, jota esineen vaurioituminen aiheuttaa. (HE 66/1988, 124.)

Hallituksen esityksessä on eritelty tarkemmin, mitä törkeän tekemuodon ankaroittamisperusteilla tarkoitetaan. Kun arvioidaan ensimmäistä ankaroittamisperustetta, eli taloudellisen vahingon suuruutta, ei merkitystä ole sillä, kuka vahingoittuneen omaisuuden omistaa. Omistaja voi olla yksityinen henkilö, yritys tai vaikka kunta tai muu julkisyhteisö. (HE 66/1988, 125.)

Toinen ankaroittamisperusteista koskee tilannetta, jossa vahingonteolla aiheutetaan rikoksen uhrille erityisen tuntuva vahinko huomioon ottaen tämän olot. Aiheutunut taloudellinen vahinko tulisi tässä tapauksessa suhteuttaa uhrin taloudelliseen asemaan tai muihin oloihin. Näin ollen vähävaraisen henkilön omaisuuteen kohdistuva teko voidaan katsoa törkeäksi, vaikka aiheutunut vahinko ei olisi erityisen suuri. Hallituksen esityksessä on mainittu myös esimerkiksi liikuntarajoitteisen henkilön apuvälineen vahingoittaminen tai sellaisen esineen vahingoittaminen, jolla on sen omistajalle erityistä tunnearvoa. (HE 66/1988, 126.)

Kolmannen ankaroittamisperusteen tullessa kyseeseen vahingoitetaan rikoksella jotain historiallisesti tai sivistyksellisesti erityisen arvokasta omaisuutta. Tällaista omaisuutta voisi olla esimerkiksi kirkot, museot, taideteokset tai muistomerkit. Vahingon tulisi lisäksi olla huomattava, tai sellainen, että se huomattavasti vähentää esineen historiallista tai sivistyksellistä arvoa. (HE 66/1988, 126.)

Kun arvioidaan vahingontekorikoksen lievyyttä, keskeistä on kokonaisarvostelu. Vahinkojen laatu ja määrä tulee huomioida. Lisäksi oleellista on vahinkojen tuntuvuus uhrin kannalta. (HE 66/1988, 127.)

4.9 Huumausainerikokset

Huumausaineisiin liittyvistä rikoksista säädetään rikoslain (RL 39/1889) luvussa 50. Huumausaineen käyttörikokseksi katsotaan huumausaineen laiton käyttäminen. Lisäksi käyttörikokseksi katsotaan vähäisen huumausainemäärän hallussapitäminen omaa käyttöä varten sekä yritys hankkia vähäinen määrä huumausainetta omaan käyttöön. (RL 50:2a).

Huumausaineen käyttörikos lisättiin rikoslakiin vuonna 2001 voimaantulleessa lakimuutoksessa. Keskeisin syy lakimuutokseen oli sakkomenettelyn mahdollistaminen tämänkaltaisissa teoissa. Huumausainerikosta epäiltäessä vaatii asian käsittely aina esitutkinnan ja oikeudenkäynnin. Säättämällä huumausaineen käyttörikos omaksi tunnusmerkistökseen pyrittiin yhdenmukaistamaan rangaistuskäytäntöä sekä mahdollistamaan nopean puuttumisen huumausaineiden käyttöön. Viranomaisten puuttumista haluttiin tehostaa etenkin käyttäjän ollessa alle 18-vuotias. Muutoksella ei pyritty kuitenkaan ankaroittamaan tai lieventämään rangaistuskäytäntöä. (Frände ym. 2018, 973).

Huumausainerikoksen tunnusmerkistö pitää sisällään lukuisia eri tekotapoja. Huumausainerikokseksi katsotaan eräinen huumausaineiden ja kasvien laiton valmistaminen ja viljeleminen huumausaineena käytettäväksi. Myös eräiden kasvien laiton viljeleminen huumausaineen raaka-aineksi tai valmistuksessa tai tuotannossa käytettäväksi, on huumausainerikoksena rangaistavaa. Lisäksi kaikkien edellä mainittujen tekojen yrittämisestä rangaistaan huumausainerikoksena. (RL 50:1.1,1–2.)

Huumausainerikoksena rangaistavaa on huumausaineiden laiton maastavienti ja maahantuonti. Lisäksi rangaistavaa on huumausaineiden laiton kuljettaminen tai kuljetuttaminen. Myös edellä mainittujen tekojen yrittäminen on huumausainerikoksena rangaistavaa. Lisäksi huumausaineiden laitton myyminen, välittäminen, toiselle luovuttaminen tai muu levittäminen tai levittämisen yrittäminen on rangaistavaa. Myös vähäistä suuremman huumausainemäärän laitton hallussapito tai hankkimisen yrittäminen on huumausainerikoksena rangaistavaa. (RL 50:1.1,3–5.)

Törkeästä huumausainerikoksesta säädetään rikoslain 50 luvun 2 §:ssä. Myös törkeässä huumausainerikoksessa tekotapoja on useita. Törkeässä huumausainerikoksessa vaaditaan yhden ankaroittamisperusteen voimassaolon lisäksi se, että rikos on kokonaisuutena arvostellen törkeä. Ankaroittamisperusteina ovat mm. huumausaineen suuri määrä, huomattavan taloudellisen hyödyn tavoittelemine tai huumausaineen levittäminen alaikäiselle.

5 KUVITUSKUVAT

Projektin alkuvaiheessa teimme työpajoille suunnitelman projektin toteutuksesta. Suunnitelman tarkoituksena oli selvittää, mikä on projektin tarkoitus ja mikä työpajojen osuus siinä on. Kyseinen suunnitelma oli ensimmäinen jäsennelty suunnitelma, johon oli koottu kaikki siihen mennessä syntyneet ideat ja ajatukset. Tässä luvussa käymme läpi, miten suunnitelma lähti muotoutumaan.

5.1 Videostrategia

Videota luodessa on tärkeää tiedostaa, mitä varten videota tehdään (Sorkio 2009, 54). Edellä olemme pohtineet videoiden tavoitetta ja toivottuja vaikutuksia. Videoiden ytimessä on nuorten tietoisuuden lisääminen rikoksista ja niiden seurauksista.

Videon kohderyhmä eli peruskoululaiset sisältää laajan kirjon oppilaita. Laajan 7–16 vuoden ikähaarukan lisäksi oppilaissa on paljon erilaisista lähtökohdista olevia lapsia ja nuoria. Kohderyhmästä valtaosa on tavallisia, hyvinvoivia lapsia ja nuoria, joilla on toiveikkaat mielikuvat tulevaisuudesta. Mukaan mahtuu myös niitä, jotka syystä tai toisesta ovat vaarassa ajautua rikolliselle tielle. Koska videoiden kohderyhmä on laaja ja kirjava, on videoiden sisällön suunnittelu haastavaa. Haluamme, että videoista olisi hyötyä niille nuorille, joita aiheet todella koskettavat, mutta myös niille, joille aiheet ovat vieraita. Liian suuren kohderyhmän tavoittaminen ei useinkaan ole realistista, ja siihen pyrkiminen johtaa siihen, ettei video kohdennu kenellekään (Sorkio 2009, 112). Videoilla pyrimme puhuttelemaan erityisesti niitä nuoria, jotka ovat vaarassa ajautua rikolliselle tielle.

Merkittävänä tekijänä tavoitteen saavuttamisen kannalta pidämme videoiden mielenkiintoisuutta. Nuoret käyttävät tänä päivänä huomattavan määrän aikaa sosiaalisessa mediassa. He ovat tottuneet siihen, että heidän huomiostaan internetissä kilpailee suuri määrä mainostajia, sisällöntuottajia ja muita toimijoita. Tällöin nuoren mielenkiintoa videota kohtaan voi olla vaikea herättää. Koulussa opettajan johdolla nuoret saadaan videon äärelle, mutta se ei tarkoita sitä, että nuori sisäistää videon sanoman. Se, että video jäisi nuoren mieleen ja saisi tämän pohtimaan aihetta, vaatii sen, että videota jaksetaan katsoa keskittyneesti.

Mielenkiintoa videoihin voi tavoitella erilaisten triggerien avulla (Sorkio 2009, 109). Tämä tarkoittaa johonkin tunteeseen vetoamista. Videossa käytettävä triggeri voi olla esimerkiksi hauska, söpö, valaiseva tai järkyttävä. Projektissa tavoittelemamme triggeri asettuu johonkin järkyttävän ja valaisevan välimaastoon. Käsittelemämme aiheet ovat ikäviä ja haitallisia, mikä on vaikuttanut triggerien valintaan. Triggerien valinta vaikuttaa herkästi siihen, mikä mielikuva videosta jää päällimmäisenä mieleen. Triggerin valinnassa tulee pitää huoli siitä, että se sopii organisaation muuhun viestintätyyliin (Sorkio 2009, 111). Poliisiorganisaation viestintä on ytimekästä ja realistista. Haluammekin luoda oppilaille realistisen kuvan rikollisesta elämäntavasta.

Videoiden tavoitteisiin olemme pyrkineet hyvällä havainnollistamisella. Kuvituskuvien tehtävänä on rikollisen elämäntavan sosiaalisten seurausten kuvaaminen käytännössä. Uskomme, että videolle näyteltynä rikoksen sosiaalinen seuraus jää nuorelle paremmin mieleen kuin puhumalla kerrottuna. Sen sijaan esimerkiksi rikos- ja yksityisoikeudellisen seuraamuksen selittäminen kuvituskuvan välityksellä on lähes mahdotonta. Tämän osuuden olemmekin jättäneet poliisin puheenvuoro-osuuksiin.

5.2 Suunnitelma kuvituskuville

Työpajoille lähettämämme suunnitelma projektista on jaettu kahteen osaan. Ensimmäisessä osiossa on yleiskatsaus koko projektista ja sen osapuolista sekä videoiden tarkoituksesta ylipäätään. Se on lähetetty samanlaisena kaikille työpajoille. Tällä yleisellä suunnitelmalla saimme koottua yhteen projektin perusasiat. Näin pyrimme varmistumaan siitä, että jokaisella työpajalla on yhtenevä käsitys projektista.

Toisessa osassa on jokaiselle työpajalle oma ohjeistus. Tähän kasasimme yksittäisillä videoilla käsiteltävät aihealueet sekä meidän toiveitamme videoiden lähestymistavasta. Ohjeistus koostuu ranskalaisilla viivoilla tehdystä listauksesta, jossa esitämme omat sisältötoiveemme kuhunkin videoon. Tavoitteena oli kuitenkin jättää työpajoille tilaa käyttää omaa luovuuttaan, joten ohjeistukset ovat suuntaa antavia.

Ensimmäisessä suunnittelupalaverissa teimme suunnitelman Lahden mediapajalle. Saimme tästä rungon muita suunnitelmia varten ja teimme seuraavissa kokouksissa suunnitelmat Heinolan ja Hartolan työpajoille. Kun saimme suunnitelmat valmiiksi, lähetimme ne Hämeen poliisilaitoksen edustajille arvioitavaksi. He antoivat muutosehdotuksensa suunnitelmiimme. Saamassamme palautteessa oli kiinnitetty huomiota esimerkiksi yksiselitteisyyteen. Pyrimme muokkaamaan suunnitelmaa mahdollisimman yksiselitteiseksi ja ymmärrettäväksi, jotta vältymme väärinymmärryksiltä.

Suunnitelmassa pyysimme työpajoja lähettämään meille käsikirjoituksen kuvituskuvasta ennen videoiden kuvaamista. Tällä pyrimme varmistumaan siitä, että työpajojen videot sisältävät niitä teemoja, joita olimme videoihin toivoneet. Lisäksi halusimme varmistua siitä, että eri työpajojen suunnittelemista videoista tulisi keskenään suurin piirtein samantyyliisiä.

Käsikirjoitusten pyytäminen osoittautui järkeväksi ratkaisuksi, sillä työpajoilla oli yhtenevästä ohjeistuksesta huolimatta hyvin erilaisia lähestymistapoja. Toinen työpaja lähestyi aihetta huumorin kautta, kun toinen työpaja suunnitteli hyvin raflaavaa sisältöä. Annoimme palautetta käsikirjoituksista ja pyysimme muokkaamaan niitä, joissa oli eniten puutteita.

5.2.1 Näpistely

Vuonna 2019 nuorten tekemistä rikoksista tyypillisin on ollut näpistys. Myymälävarkaus tai -näpistys oli törkein rikos 15,91 prosentilla nuorista rikoksentehtävistä. Kyseinen lukema on suurempi kuin missään muussa rikostyyppissä. (Tilastokeskus 2020.)

Näpistelyvideolle halusimme kuvituskuvaa nimenomaan myymälävarkauksesta, koska se hyvin suurella todennäköisyydellä koskettaa kohderyhmäämme. Omien kokemustemme mukaan karkit ja energiajuomat ovat tuotteita, joita peruskouluikäiset näpistelevät kaupasta. Nuoret viettävät paljon aikaa ostoskeskuksissa ja marketeissa. Listasimme sisältötoiveeksi nimenomaan karkkien ja energiajuomien anastamisen kaupasta.

Alkuperäisen tavoitteen mukaisesti olisimme halunneet tähänkin videoon näpistelyn sosiaalisia seurauksia. Tällaiseksi seuraukseksi kirjasimme suunnitelmaan ”porttiteorian”. Ajatuksena tässä oli se, että kun nuorena sallii itselleen näpistelyn, madaltaa se kynnyksiä näpistelyyn tulevaisuudessa. Vaikka johtopäätös on hieman karkea, emmekä ole sitä tieteellisesti perustelleet, halusimme sisällyttää sen videoon. Kohderyhmänä on lapset ja nuoret, joten asioiden yksinkertaistaminen ja havainnollistaminen on mielestämme perusteltua. ”Porttiteorian” kuvaaminen videolla on hieman haastavaa, joten päädyimme avaamaan tätä teoriaa myöhemmin käsiteltävässä poliisin puheenvuoro-osuudessa.

Suunnitelmaan kirjasimme muitakin vaihtoehtoisia sisältötoiveita, kuten koulu- tai kotiympäristössä näpistämisen ja näpistämisestä kiinnijäämisen. Näitä osuuksia näpistelyvideon kuvannut työpaja ei valinnut käsikirjoitukseensa.

5.2.2 Vahingonteko

Vahingontekojen osuus nuorten törkeimmissä rikoksissa ylittää kolmannelle sijalle heti varkausrikosten ja pahoinpitelyrikosten jälkeen (Tilastokeskus 2020). Vahingonteko on ollut yhtenä keskeisenä aihealueena Hämeen poliisin kouluvierailuilla ja se oli projektin alusta alkaen aihealue, jonka halusimme sisällyttää videoihin.

Graffitien spraymaalaaminen ja hylättyjen paikkojen rikkominen on tyypillinen tekotapa nuorten tekemissä vahingontekorikoksissa. Myös lumipallojen tai kanamunien heittäminen autoja ja rakennusten ikkunoita kohti tuli mieleemme, kun mietimme ideoita kuvituskuville. Nämä toiveet esitimme vahingontekovideon kuvanneelle työpajalle kuvituskuvan sisällön suhteen. Antamistamme videosisällön ehdotuksista työpaja valitsi spraymaalaamisen ja hylättyjen paikkojen rikkomisen.

Halusimme käsitellä vahingontekorikosta sekä rikoksenteelijän että asianomistajan näkökulmasta. Halusimme herättää nuoren kyseenalaistamaan sitä, miksi hän sotkee tai särkee toisen omaisuutta. Mitä hän siitä tosiasiansa saa. Toisaalta halusimme vedota tunteisiin, miltä tuntuisi seistä tekijän paikalla aiheutettuaan ajattelemattomuudella vakavan onnettomuuden. Halusimme nuoren katsovan tilannetta myös asianomistajan näkökulmasta: miltä tuntuu, kun joku kiusallaan, täysin hovin vuoksi hajottaa esimerkiksi nuoren polkupyörän.

5.2.3 Kiusaaminen

Kiusaaminen oli projektin alusta lähtien aihe, jota halusimme käsitellä videoissamme. Se on ollut aiheena myös Hämeen poliisin aikaisemmin toteuttamissa kouluvierailuissa. Projektia työstäessä pohdimme sitä, millä termeillä poliisin tulisi kiusaamisesta puhua. Kiusaaminen ei ole rikoslainsäädännössä määritelty rikokseksi. Tulimme siihen tulokseen, että kiusaamisen mennessä riittävän pitkälle sillä voidaan syyllistyä johonkin rikoksen tunnusmerkistön täyttävään tekoon. Tällaisia rikoksia ovat esimerkiksi pahoinpitely ja kunnianloukkaus.

Poliisille tulevissa kunnianloukkausilmoituksissa tekopaikkana on enenevässä määrin Internet. Lisäsimme työpajalle lähetettävään suunnitelmaan sisältötoiveeksi kiusaamisen sosiaalisessa mediassa tai netissä. Tällä halusimme välittää nuorille viestin, että rikokseen voi syyllistyä yhtä lailla nettissä kuin netin ulkopuolellakin. Lisäksi ajattelimme, että yhtään asiaa vähättelemättä on netissä tapahtuva kiusaaminen etenkin nuoremmille oppilaille vähemmän raju tapa käsitellä aihetta.

Kiusaamisvideo suunniteltiin 7–10-vuotiaille. Tämän lisäksi suunniteltiin video väkivallasta 11–16-vuotiaille. Nuoremmille suunnattuna video haluttiin pitää siistinä, eli videoon emme halunneet rajua väkivaltaa tai muuta erityisen järkyttävää. Videolla keskityttiin nimenomaan henkiseen kiusaamiseen. Sosiaalisten seurausten osalta halusimme, että videolta välittyä kiusaamisesta aiheutunut huono mieli tai pelko.

Jaottelimme videolla kiusaamisen henkiseen ja fyysiseen kiusaamiseen. Todellisuudessa henkisen ja fyysisen väkivallan lisäksi on olemassa esimerkiksi seksuaalista ja taloudellista väkivaltaa (THL väkivallan muodot, luettu 17.12.2022). Videoiden kohderyhmä huomioiden päädyimme yksinkertaistamaan käsitteitä. Koimme, että alakouluikäisille ei ole tarpeen kertoa em. väkivallan muodoista. Yksinkertaistamalla asioita lapselle ymmärrettävään muotoon pyrimme siihen, että videosta jää oleellimmat asiat mieleen.

5.2.4 Päähteet

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen teettämän kyselytutkimuksen (Karjalainen ym. 2020, 53) mukaan 15–24-vuotiaiden huumausaineita kokeilleiden määrä on kasvanut huomattavasti viimeisten

vuosikymmenten aikana. Vuonna 1992 heitä oli 12 prosenttia ikäryhmästä, kun taas vuonna 2018 huumausaineita kokeilleita oli jo 25 prosenttia.

Päihteet onkin ollut yksi keskeinen teema poliisin laillisuuskasvatuksessa ja sitä toivottiin meiltä projektin alkuvaiheessa. Keskityimme videossa huumausaineisiin, muita päihteitä emme oikeastaan käsitelleet. Syy tähän oli resurssit. Jos päihteitä olisi käsitelty laajemmin, olisi se vaatinut huomattavasti enemmän aikaa. Lisäksi huumausaineet ovat olleet viime aikoina julkisessa keskustelussa toistuvasti esillä. Koimme, että niiden käsittelylle on nyt otollinen aika. Video on suunnattu yläkouluikäisille ja halusimme videoon konkreettisia esimerkkejä huumausaineiden käytön seurauksista. Halusimme, että video toimisi ikään kuin varoittavana esimerkkinä.

Huumausaineiden käytön sosiaalisiin seurauksiin listasimme asioita, joihin olimme itse törmänneet työharjoittelumme aikana. Huumeiden käytöstä johtuvat työ- tai opiskelupaikan menettämiset, mielenterveysongelmat sekä elämänhallinnan menettäminen ylipäätään ovat asioita, joita poliisi kohtaa työssään. Halusimme tuoda näitä seurauksia videoon kuvituskuvan avulla. Toiveena oli, että asioiden kuvaaminen puhuttelisi nuoria. Listasimme kuvituskuvaa kuvaavalle työpajalle asioita, joita halusimme kuvituskuvassa esiintyvän. Tällaisia toiveita olivat esimerkiksi kotibileet, rikoksen kohteeksi joutuminen ja riippuvuus.

5.2.5 Väkivalta

Nuorten keskuudessa ilmenevä väkivalta on ollut viime aikoina sekin toistuvasti esillä mediassa. Ilmiö on keskittynyt erityisesti pääkaupunkiseudulle, mutta enenevässä määrin myös muualle Suomeen. Aihetta käsitellessä on käytetty termiä ”jengiytyminen”. Jengiytymiseen on liitetty esimerkiksi ryöstöt ja vakava väkivalta ja sillä uhkaaminen. Viime aikoina on uutisoitu ryöstöistä, joissa nuoret ryöstävät merkkivaatteita kadulla kulkevilta ihmisiltä väkivallalla uhkaamalla. Usein näihin tapauksiin on liittynyt teräaseiden kantaminen mukana. Myös nöyryyttämistä ja tapahtumien kuvaamista someen on ilmennyt. (Nykänen & Orispää 2022.)

Poliisi määrittelee nettisivuillaan jengiytymisen ja katujengit seuraavasti: Katujengit ovat tietyissä kaupunginosissa vaikuttavia ryhmiä, joissa toimii useita tunnistettuja henkilöitä ja joissa on tunnistettavissa hierarkiaa ja johtohahmoja. Tyypillistä näille jengeille on väkivaltaiset yhteenotot, rikollinen toiminta kuten huumausainekauppa sekä kielteinen suhtautuminen yhteiskuntaan. Tyypillisesti katujengeihin kuuluu täysi-ikäisiä ja täysi-ikänen kynnyksellä olevia henkilöitä. (Poliisi 2022.)

Väkivaltavideo oli alkuperäisessä suunnitelmassa nimeltään ”kiusaaminen”. Videoon oli tarkoitus saada näkyviin kiusaamisen äärimmäisiä muotoja ja seurauksia. Sisältötoiveisiin listasimme henkisen ja fyysisen väkivallan lisäksi kiusaamistilanteen kuvaamisen someen sekä somessa kiusaami-

sen. Listaamamme sisältötoiveet saivat vaikutteita em. katujengi-ilmiöstä. Kuten muissakin videoissa, tämänkin videon kuvituskuvan tehtävänä oli kiusaamisen sosiaalisten seurausten kuvaaminen. Väkivaltavideo oli päihdevideon tavoin kohdennettu peruskoulun vanhimmille oppilaille.

6 OPETUSSISÄLTÖ

Oppitunnin sisältö, eli laillisuuskasvatus koostuu kahdesta osasta: poliisin asiantuntijaosuuksista videoissa sekä opettajan johdolla käytävästä keskustelusta. Tavoitteenamme on kertoa poliisin puheenvuoroissa oppilaille videoilla käsiteltävistä rikoksista. Videoiden katsomisen jälkeen oppilaat käyvät opettajan johdolla keskustelua aiheesta. Keskustelulla pyritään aktivoimaan oppilaita, selvittämään, miten oppilaat ovat sisäistäneet videoiden sanoman sekä palauttamaan mieleen videoilla kerrottuja asioita. Tässä luvussa esittelemme poliisin asiantuntijaosuuksien ja keskustelukysymysten suunnitteluprosessia.

6.1 Poliisin puheenvuorojen toteutus

Poliisin puheenvuorojen kuvauksen toteutimme suoraan paperista luettavien käsikirjoitusten avulla. Kenelläkään esiintyjistä ei ollut aikaisempaa kokemusta videolla esiintymisestä. Kuvauspäivänä huomiota vie käytännön järjestelyistä lähtien moni asia, joten keskittyminen siihen, mitä aikoo sanoa, voi jäädä vähemmälle. Tarkka käsikirjoitus myös säästää aikaa videon jälkituotannossa ja vähentää pettymyksen mahdollisuutta videon valmistuttua (Sorkio 2009, 108). Projektissamme videoiden kuvaaminen järjestettiin hyvin nopealla aikataululla, eikä kuvauspäivään ehditty valmistautua perusteellisesti. Vuorosanojen ulkoa opettelemiselle ei siis ollut aikaa.

Käsikirjoituksella pyrimme kahteen eri päämäärään. Koska kohdeyleisönämme on peruskoululaiset, halusimme pitää tekstin mahdollisimman helposti ymmärrettävänä ja yksinkertaisena. Tämä on eduksi organisaation videossa useimmissa tapauksissa (Sorkio 2009, 108). Toisaalta yksinkertais-tamisella faktoja ei saa vääristää, vaan puhutun tulee olla totta.

Rikoksen tunnusmerkistön kertominen yksinkertaistetusti aiheuttaa helposti virheellisen tiedon tai yleistyksen. Lakitekstissä painoarvoa on jokaisella pilkulla, pisteellä ja konjunktiolla. Tekstiä on usein melko työlästä lukea ja tyyli on vanhahtavaa. Tekstin muuttaminen lapselle ymmärrettäväksi sekä videoesiintymiseen sopivaksi oli haastavaa.

Lisäksi pelkkien tunnusmerkistöjen lausuminen ei riitä: tunnusmerkistöt pitävät sisällään lukuisia eri tekotapoja ja kaikkien luetteleminen esimerkkeinä on mahdotonta. Tunnusmerkistöjen kertominen oppilaille ei kerro heille myöskään sitä, millaisen rangaistuksen mistäkin teosta saa, saati sitä mitä rangaistus on käytännössä. Tämän ymmärtäminen olisi vaatinut rikosoikeudellisten periaatteiden selittämistä ja rikosseuraamusjärjestelmän avaamista.

Lakipykälän kopioiminen suoraan käsikirjoitukseen olisi tarkoittanut sitä, että kertomamme tieto on täysin paikkansa pitävää, eikä siihen jää juurikaan tulkinnan varaa. Toisaalta tämä olisi johtanut siihen, että tekstistä tulee puuduttavan kuuloista. Lisäksi se, että lapsi todella ymmärtää lakitekstin sisällön, vaatisi joka tapauksessa tekstin avaamista puhekielisillä termeillä. Tunnusmerkistön kertominen yksinkertaistettuna olisi puolestaan tarkoittanut väistämättä jotain asiavirhettä tai yleistystä. Päädyimme lopulta keskittymään rikosten tunnusmerkistöjen kohdalla tyypillisiin esimerkkeihin kustakin rikoksesta. Tämä oli mielestämme hyvä tapa saada lapselle/nuorelle käsitys rikoksesta ilman, että kertomus on liian vaikeasti ymmärrettävää. Suuri osa käsikirjoitukseen käyttämästämme ajasta kuluikin siihen, että muokkasimme tekstiä mahdollisimman helposti ymmärrettäväksi.

Yleisöstä riippumatta viestimisen selkeys ja yksinkertaisuus on keskeisessä roolissa viestinnässä. Poliisihallinnon sisäisessä visuaalisessa ohjeistuksessa kehoitetaan viestimään ystävällisesti ja selkeästi. Olemmekin pyrkineet yksinkertaisuuteen ja selkeyteen poliisiosuuksien käsikirjoituksessa. Viimeistelyvaiheessa pyrimme tiivistämään tekstiä mahdollisimman paljon, jotta tekstistä karsiutuisi kaikki ylimääräinen pois.

Poliisin asiantuntijaosuuksissa jouduimme pohtimaan sitä, millaisia sanavalintoja ja esimerkkejä käytämme. Halusimme, että poliisin puhe on ihmisläheistä ja ymmärrettävää. Samaan aikaan piti muistaa, että asioiden sanomista poliisin roolissa tulee punnita tarkkaan. Esimerkiksi liian kärjistettyjen esimerkkien kertominen voi joissain tapauksissa olla epäasiallista. Lisäksi tuli huomioida, että poliisina viestiessä viestin täytyy vastata poliisiorganisaation yleistä linjaa. Emme voineet siis tuoda ilmi omia mielipiteitämme, ennakkoluulojamme tai oletuksiamme.

Myös käsitteiden käyttämisessä ja määrittelyssä tulee olla tarkkana. Uskottavuus kärsii, mikäli käytämme käsitteitä väärin. Toisaalta tähänkin vaikuttaa kohderyhmä: kuten edellä mainittiin, jouduimme lasten kohdalla asioita yksinkertaistamaan. Esimerkkinä tässä toimii sanan “masennus” käyttäminen. Käytimme videoillamme kyseistä sanaa tietoisesti, vaikka tiesimme, että sanalla ei tarkoiteta tavanomaista alakuloisuutta tai mielihahaa. Koimme, että kohderyhmän ollessa lapset, ei sanan käyttäminen ole väärin. Se on osuvin sana kuvaamaan lapsille selittämäämme ilmiötä.

Kun käsikirjoitus tuli valmiiksi, laitoimme sen hyväksyntäkierrokselle. Tämä tarkoitti käsikirjoituksen lähettämistä Hämeen poliisilaitoksen edustajille. Lisäksi kysyimme mielipidettä eräältä Lahden peruskoulun opettajalta. Teimme tarvittavat muokkaukset saadun palautteen perusteella. Ennen kuvauksia jaoimme käsikirjoitukset kunkin videon esiintyjälle. Esiintyjät saivat muokata tekstin haluumakseen. Tämä oli mielestämme tarpeen, jotta jokainen esiintyjä saisi tekstistä sellaisen, joka sopii “omaan suuhun”.

6.2 Käsikirjoitus poliisin puheenvuoroihin

Käsikirjoitusten laatimiseksi loimme pohjan, jonka avulla teimme jokaiseen videoon käsikirjoituksen. Pohja koostui pääkohdista, joista haluamme kullakin videolla puhua. Pohjan tarkoituksena oli vastata kysymyksiin: Miksi lakeja on säädetty? Kuka lakien noudattamista valvoo? Mitä lait pitävät sisällään? Mitä lakien rikkomisesta seuraa? Koska kaikissa videoissa rakenne on suurin piirtein sama, esittelemme seuraavaksi ainoastaan väkivaltavideon rakenteen.

Pyrimme aloittamaan jokaisen käsikirjoituksen kertomalla kyseisen rikoksen sosiaalisista seurauksista. Väkivaltavideon kohdalla kerroimme fyysisten seurausten lisäksi uhrin syrjäytymisestä ja mäsennuksesta. Tämän jälkeen mainitsimme videolla, että väkivaltaan liittyvä lainsäädäntö tähtää mainittujen seurausten ehkäisyyn, ja poliisin tehtävänä on näiden lakien valvonta.

Käsikirjoituksessa esittelimme perusmuotoisen-, törkeän- ja lievän pahoinpitelyrikoksen sekä kunnianloukkauksen ja laittoman uhkauksen keskeisimmät tunnusmerkistökäsitteet. Alkuperäisessä käsikirjoituksessa oli mukana myös kyseisten rikosten rangaistusasteikot, mutta päädyimme lopulta näyttämään rangaistusasteikot videon grafiikassa.

Käsikirjoituksen lopussa keskityimme siihen, mitä lakien rikkomisesta konkreettisesti seuraa. Koska videon kohderyhmänä on alaikäiset, koimme tärkeäksi kertoa rikosoikeudellisesta vastuusta. Kerroimme mitä lain rikkomisesta seuraa alle 15-vuotiaalle, 15–17-vuotiaalle ja täysi-ikäiselle. Lisäksi avasimme lyhyellä esimerkillä, mitä vahingonkorvausvastuulla tarkoitetaan.

6.3 Keskustelukysymykset

Projektin alussa tarkoituksenamme oli tuottaa videoiden lisäksi kirjallinen materiaali, jonka avulla opettaja pystyisi pitämään aiheesta oppitunnin ilman, että opettajalla olisi erityistä tietoa rikosoikeudesta. Videoiden oli tarkoitus toimia pääosassa, joten kirjalliselle osuudelle ei ollut projektin alkuvaiheessa tarkkaa suunnitelmaa.

Poliisin kouluvierailuissa oppilaat tyypillisesti kysyvät esitetyn asian jälkeen, ”mitä tapahtuu, jos teen näin”. Yhtenä vaihtoehtona kirjalliselle osuudelle oli luoda teoriapaketti käsiteltävien rikosten tunnusmerkistöistä ja vahingonkorvausasioista. Teoriapaketin avulla opettaja pystyisi syventämään aihetta ja vastaamaan oppilaiden kysymyksiin.

Toisena vaihtoehtona kirjalliselle osuudelle toimi keskustelurunko, jonka avulla oppilaat voisivat yhdessä opettaja kanssa pohtia videolla käsiteltyä aihetta. Tämä osuus olisi ikään kuin korvaava vaihtoehto videoluennolta puuttuvalle vuorovaikutukselle. Lisäksi kysymysten hyödyntäminen ei vaatisi opettajilta ylimääräistä aiheeseen perehtymistä.

Kolmantena vaihtoehtona meillä oli jättää pois koko kirjallinen osuus. Tällöin videot olisivat va-
paammin opettajan käytettävissä, ikään kuin työkaluna ja opettaja saisi hyödyntää niitä parhaaksi
näkemällään tavalla.

Kysyimme mielipidettä eräältä lahtelaisen peruskoulun opettajalta. Hänen näkemyksensä mukaan
opettajille jaettava teoriapaketti ei toimisi käytännössä. Se jäisi hyvin suurella todennäköisesti sel-
laiseksi osuudeksi, jota ei edes luettaisi. Hänen mukaansa keskustelukysymykset videoiden poh-
jalta olisi hyvä lisä projektiin ja tukisi hyvin projektin tarkoitusta.

Myös Milja Lusila Hämeen poliisilaitokselta kysyi tavallisen kouluvierailun yhteydessä koulun opet-
tajilta mielipiteitä projektin kirjallisesta osuudesta. Näiltä opettajilta saadun palautteen mukaan kes-
kustelukysymykset olisivat hyvä lisä projektiin. Näiden palautteiden perusteella ryhdyimme laati-
maan jokaista videota varten kysymyssarjan, jonka avulla opettaja pystyy videon näyttämisen jäl-
keen vetämään keskustelun oppilaiden kanssa. Toinen tekijä, joka vaikutti tähän vaihtoehtoon pää-
tymiseen, oli aika ja resurssit. Työtunteja ja materiaalia oli tähän mennessä kertynyt jo sen verran
paljon, että opinnäytetyö olisi paisunut turhan laajaksi. Teoriapaketti olisi vaatinut työtä huomatta-
vasti enemmän kuin kysymysrunгон laatiminen.

6.4 Kysymysten sisältö

Keskustelun alkuun olemme laatineet kysymyksiä, joihin oppilaat vastaavat viittaamalla. Kysymyk-
sissä tiedustellaan sitä, kuinka moni on törmännyt käsiteltävään aiheeseen elämässään. Kysymyk-
set on valittu siten, että mahdollisimman moni saisi viitata ja osallistua. Viittauskysymysten jälkeen
on kysymyksiä, joissa halukkaat pääsevät kertomaan tarkemmin omista kokemuksistaan. Oppilai-
den omat kokemukset toimivat hyvinä esimerkkeinä ja elävöittävät keskustelua.

Jälkimmäisissä kysymyksissä pureudutaan tarkemmin videon sanomaan. Tarkoitus on saada oppi-
laat pohtimaan videolla kerrottuja asioita. Kysymykset myös testaavat sitä, kuinka hyvin oppilas on
sisäistänyt videon sanoman. Kysymysten avulla on mahdollista täydentää videoilla esiintyvien joh-
topäätösten perusteluja. Kerroimme esimerkiksi näpistelyvideossa, että näpistelystä tulee helposti
tapa. Keskusteluosiossa oppilaat saavat pohtia sitä, miksi näpistelystä tulee helposti tapa.

Varmasti suurin osa lapsista ja nuorista ymmärtää, että rikos ei kannata. Keskustelukysymysten
avulla oppilaat voivat yhdessä opettajan kanssa pohtia sitä, miksi rikos ei kannata. Kysymyksiä on
mahdollista pohtia useista eri näkökulmista. Keskustelun ajautuminen hieman aiheen ulkopuolelle-
kin on suotavaa. Tärkeintä on, että asioista käydään keskustelua.

7 POHDINTA

7.1 Muuttuvia tekijöitä

Projektia työstämään lähtiessämme emme osanneet kuvitellaakaan, miten paljon muuttuvia tekijöitä tämänkaltaisessa projektissa tulee olemaan. Videoiden työstämisessä itsessään oli paljon tekemistä. Työn määrää lisäsi se, että projektissa oli mukana niin monta eri tahoa. Jokaisella taholla oli omat intressinsä. Aikataulujen yhteensovittaminen oli melko työlästä ja vaati joustamista puolin ja toisin. Aikaa kului runsaasti sähköpostiviestien kirjoittamiseen, lähettämiseen ja viestien välittämiseen taholta toiselle. Projekti vaati paljon ajatustyötä ja keskustelua: mitä oikeastaan olemme tekemässä ja mikä on oleellista missäkin työvaiheessa.

Projekti muovautui ja suunnitelmat osittain muuttuivat työn edetessä. Alun perin videoiden aiheita oli viisi: kiusaaminen, päihheet, vahingonteko, näpistely ja kotirauhan häirintä. Kotirauhan häirintä jouduttiin kuitenkin jättämään pois jo projektin alkuvaiheessa. Kuvituskuvaava kuvaavilla työpajoilla ei ollut käyttää resursseja videon suunnitteluun, kuvaamiseen ja editointiin.

Toinen muuttuva tekijä oli videoiden ikäraajat. Alkuperäisessä suunnitelmassa oli kaksi ikäryhmää, 7–10-vuotiaat ja 11–16-vuotiaat. Työpajojen kuvituskuvienv valmistuttua totesimme, että päihde- ja väkivaltavideot eivät sovi 11- ja 12-vuotiaiden katsottavaksi. Näin ollen kyseisten videoiden kohderyhmäksi asetettiin suoraan yläkouluikäiset. Sitä, millainen videomateriaali sopii minkäkin ikäiselle lapselle katsottavaksi, oli yllättävän hankala arvioida. Lisäksi tuli huomioida, että saman ikäisten lasten välillä on paljon eroja kehitystasossa. Se, mikä toisille on tietystä iässä normaalia, tulee toisille ajankohtaiseksi vasta useamman vuoden kuluttua. Lisäksi oli selvää, että meillä ei ole riittävästi ammattitaitoa arvioida ikärajavaatimuksia. Näin ollen oli parempi laittaa kohderyhmän ikäraja mieluummin liian korkeaksi kuin liian matalaksi.

Projektin kustannuskysymykset olivat meille vielä alussa hieman epäselvät. Tiedostimme, että kustannuksista tulee sopia heti alussa, jotta ei tule ikäviä yllätyksiä. Meidän osaltamme asia oli sinänsä selvä: projektin toteuttamisen yhteydessä syntyi opintoihimme liittyvä pakollinen opinnäytetyö, joten työskentelymme tapahtui vapaa-ajallamme ja omalla kustannuksellamme.

Hämeen poliisilaitoksen edustajina toimivat konstaapelit ja viestintätyöntekijät työstivät projektia työajallaan ja se kuului heidän työnkuvaansa. Ohjeistimme nuorten työpajoja heti projektin alussa ilmoittamaan meille, mikäli työskentelystä syntyy kustannuksia, joista heidän täytyy laskuttaa. Hartolan ja Heinolan tuotoksista ei syntynyt ylimääräisiä kustannuksia, joista he olisivat laskuttaneet. Lahden Mediapajan panos projektin työstämisessä oli hieman suurempi: he olivat mukana kuvaamassa poliisin asiantuntijaosuuksia ja editoivat kaikki videot lopulliseen muotoonsa. Laskutuksesta he sopivat suoraan Hämeen poliisilaitoksen kanssa.

Kuten edellä tuli ilmi, osallistui Lahden Mediapaja projektiin muutoinkin kuin kuvaamalla omat kuvituskuvansa. Alun perin oli tarkoitus, että poliisi kuvaa ja editoi omat asiantuntijaosuutensa itse. Myös videoiden lopullinen editointi oli alkuperäisessä suunnitelmassa poliisin tehtävänä. Projektin edetessä kävi ilmi, että Hämeen poliisilaitoksen viestintä ei pystykään editoida videoita suunnittelussa aikataulussa. Lahden Mediapajalta löytyi ammattitaito editointiin, joten heidän kanssaan saatiin neuvoteltua videoiden editoinnista. Samalla todettiin, että Mediapajalla oli paras ammattitaito ja välineistö poliisin asiantuntijaosuuksien kuvaamiseen. Päädyttiin siihen, että Mediapaja kuvaa poliisiin asiantuntijaosuudet Hämeen poliisilaitoksen tiloissa.

Videoiden visuaaliseen ulkoasuun liittyi vaatimuksia, joista täytyi informoida Mediapajaa. Poliisilla on omat ohjeistuksensa viestintään liittyen ja pääsimme itsekin perehtymään niihin. Mediapajaa täytyi ohjeistaa editointiin niin, että videot täyttävät tietyt vaatimukset, jotta ne voidaan julkaista poliisin nimissä. Projektin alussa meidän piti selvittää, kuka videot lopulta hyväksyy julkaistavaksi. Selvisi, että Hämeen poliisilaitoksen viestintä vastaa videoiden julkaisemisesta Hämeen poliisilaitoksen nimissä. Tämä helpotti meidän osuuttamme projektissa. Vaikka käytännössä vastasimme videoiden sisällöstä, pystyimme luottamaan siihen, että videot käyvät tietyn seulan läpi ennen niiden julkaisemista.

Huolimatta siitä, että videot tarkastetaan ennen niiden julkaisemista, jouduimme miettimään paljon sitä, minkä viestin voimme ja haluamme poliiseina antaa. Mitä meidän on poliisin roolissa soveliasta sanoa, ja mitä ei. Videoiden aiheet sinänsä ovat hyvin selkeitä: rikosten tunnusmerkistöjen ja seurausten kertomisessa ei pitäisi olla paljoa tulkinnan varaa. Toisaalta siihen, mitä rikoksia olemme videoille valinneet ja millaisia esimerkkejä käytämme, vaikuttaa meidän henkilökohtaiset kokemuksemme ja ajatuksemme. Tieteellistä tutkimusta tehdessä voi olla vaarana, että tutkijan omat henkilökohtaiset olosuhteet vaikuttavat saatujen tulosten tulkintaan. Tämä pätee enemmän tutkimuksellisiin opinnäytetöihin, koska kehittämistyössä tarkoituksena ei ole tuottaa uutta tietoa. Kuten kehittämistöissä yleensäkin, meidän työssämme aiheiden valintaan ja toteutukseen vaikutti suuresti henkilökohtaiset mielenkiinnonkohteemme.

7.2 Kehittämiskohteet

Vaikka lopputulokseen olemmekin tyytyväisiä, tuli projektin aikana vastaan asioita, joita olisi voinut hoitaa paremmin.

Olisimme onnistuneet projektissa paremmin tiiviimmällä yhteistyöllä. Projektin alkuvaiheessa halusimme olla työpajoihin yhteyksissä kirjallisesti, jotta ohjeistukseen pystyy palaamaan jälkikäteen ja jotta muistamme itse, mitä olemme sopineet työpajojen kanssa. Jälkikäteen saimme huomata, että tarkasta suunnitelmasta huolimatta kaikki työpajat eivät olleet ymmärtäneet ohjeistustamme samalla tavalla. Tämän tilanteen olisi voinut korjata järjestämällä kokouksen, jossa ovat mukana

kaikki projektiin osallistuvat tahot. Tällöin ohjeistuksen olisi voinut käydä suullisesti läpi ja työpajoilla olisi mahdollisuus esittää tarkentavia kysymyksiä. Näin olisimme voineet välttyä siltä, että joku työpajoista ymmärtää ohjeistuksemme eri tavalla kuin muut.

Poliisin asiantuntijaosuuksien kuvaaminen järjestettiin hieman yllättäen hyvin nopealla aikataululla. Alkuperäisenä ajatuksena oli, että kuvaaminen tapahtuu alkuvuodesta 2023. Kun kuvaamista jouduttiin aikaistamaan, jäi valmistautumiseen vähemmän aikaa. Itse kuvauspäivänä aikataulu oli tiukka, ja tämä näkyy lopputuloksessa. Osassa videoista näkyy esiintyjien pienet ajatuskatkot ja sekoamiset sanoissa. Jotta näiltä olisi välttytty, olisi samat videot jouduttu kuvaamaan lukuisia kertoja uudelleen. Tähän ei ollut varattu tarpeeksi aikaa.

Useissa lukemissamme opinnäytetöissä kirjoittajat olisivat toivoneet perehtyneensä lähdemateriaaliin paremmin ennen kirjoittamisen aloittamista. Vaikka tiesimme tämän, sorruimme silti samaan. Tämä aiheutti sen, että projektin aikana tehtyjä päätöksiä joutui perustelemaan arkijärjellä, ja teoreettista pohjaa perusteille joutui etsimään jälkikäteen. Työn alkuvaiheessa olimme etsineet lähdemateriaalia työlle ja lukeneet sitä. Suuri osa materiaalista osoittautui kuitenkin sellaiseksi, jota emme hyödyntäneet opinnäytetyössä lainkaan. Saimme huomata, että tutkimuksellisen kehittämistyön alkuvaiheessa on vaikea nähdä, millaista lähdeaineistoa projekti tulee lopulta vaatimaan.

8 LOPUKSI

Tuottamamme laillisuuskasvatuspaketti vastaa hyvin poliisin strategisia linjauksia. Poliisin strategiaan on yhdeksi pääkohdaksi kirjattu rikosten ja häiriöiden ennalta estäminen. Tähän tavoitteeseen pyritään puuttumalla rikoksiin ja häiriöihin varhain sekä hyödyntämällä toiminnassa teknologiaa. (Poliisin strategia 2020–2024, 2, 8.) Rikoksiin ja häiriöihin puuttuminen varhain on laaja käsite ja voi pitää sisällään monenlaista toimintaa. Usein se vaatii monen eri viranomaisen yhteistyötä. Lasten ja nuorten oireiluun puuttumisen voisi ajatella olevan tällaista ”varhaista puuttumista” sanan kirjaimellisimmassa merkityksessä.

Tuottamamme videomateriaali kuvaa yksinkertaistetusti ja pahimmillaan sen, mihin rikokseen lapsi tai nuori voi syyllistyä. Olemme joutuneet tiivistämään ja jopa kärjistämään tai yksinkertaistamaan mahdollisia syy-seuraussuhteita. Oikeassa elämässä näin ei aina välttämättä kuitenkaan käy. Rikos ei automaattisesti johda itsetuhoisuuteen, eikä ensimmäinen huumekekeilu aina johda riippuvuuteen. Eettisestä näkökulmasta onkin mielestämme tärkeää muistaa opetustilanteessa aikuisen turvallinen läsnäolo ja opetustilanteen sensitiivisyys. Videoiden kohderyhmä ei koskaan ole täysin yhteneväinen. Aiheen käsittely vaatii opettajalta opetusryhmänsä tuntemista ja kykyä sanoittaa nähtyä yhdessä ryhmän kanssa. Tämän tueksi olemmekin laatineet keskustelurungon. Opinnäytetyömme tehtävänä on herättää ajatuksia. Se tapahtuu yhdessä vastuullisen aikuisen kanssa.

Poliisin näkökulmasta on vaikea arvioida, millainen vaikutus tuottamillamme videoilla todellisuudessa on. On selvää, että videomuodossa molemminpuolista keskustelua on vaikea käydä. Poliisi ei ole vastaamassa oppilaissa mahdollisesti heränneisiin kysymyksiin. Koska netti ja sosiaalinen media ovat lähes jokaisen lapsen ja nuoren saavutettavissa, tulee sitäkin pohtia, mitä lapsille on todellisuudessa tarpeen kertoa. Nuoret ovat taitavia tiedonhaussa ja osaavat hakea vastauksia monenlaisiin kysymyksiin. Tuleekin miettiä, miten poliisin näkökulma ja kokemus saataisiin hyödynnettyä kaikista tehokkaimmin. Olisiko kenties tehokkaampaa rangaistusasteikkojen sijaan puhua esimerkiksi poliisin kohtaamista tosielämän tapahtumista.

LÄHTEET

Frände, Dan & Matikkala, Jussi & Tapani, Jussi & Tolvanen, Matti & Viljanen, Pekka & Wahlberg, Markus 2018: Keskeiset rikokset. Helsinki, Turku, Joensuu. Edita Publishing Oy.

Haapakangas, Kimmo 2020: Nuorten rikollisuus on laskussa – mutta pieni joukko nuorista tekee yhä enemmän ja vakavampia rikoksia. Tilastokeskus. Artikkelit. Luettavissa: <https://stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2020/nuorten-rikollisuus-on-laskussa-mutta-pieni-joukko-nuorista-tekee-yha-enemman-ja-vakavampia-rikoksia/> Luettu 20.9.2022.

Karjalainen, Karoliina & Pekkanen, Niina & Hakkarainen, Pekka 2020: Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet – Huumeaiheiset väestökyselyt Suomessa 1992–2018. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Lappi-Seppälä, Tapio & Hakamies, Kaarlo & Helenius, Dan & Melander, Sakari & Nuotio, Kimmo & Ojala, Timo & Rautio, Ilkka 2022: Oikeuden perusteokset. Rikosoikeus. Helsinki. Alma Talent Oy.

Nykänen, Petra & Orispää, Oili 2022: Suomi ei ole enää Suomi – nuoret kertovat, miksi katujengit kiinnostavat. Yle Uutiset. Artikkelit. Luettavissa: <https://yle.fi/a/3-12666145> Luettu 21.11.2022.

Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2015: Kehittämistyön menetelmät – Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3.–4. painos. Helsinki. Sanoma Pro Oy.

Poliisihallitus. Poliisihallituksen julkaisusarja. 1/2010. Lähipoliisitoiminnan strategia. Lähipoliisitoiminnan ja turvallisuusyhteistyön kehittämisen strategiset linjaukset ja tavoitteet 2010.

Poliisihallitus. Poliisin strategia vuosille 2020–2024.

Poliisi nettisivut. Perustietoa katujengi-ilmiöstä. 2022. Luettavissa: <https://poliisi.fi/katujengien-rikollisuus> Luettu: 17.2.2023.

Salonen, Kari 2013: Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön – Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulu. Turku.

Sisäministeriö. Valtioneuvoston julkaisusarja 12/2018. Sisäministeriön tulevaisuuskatsaus. Suomesta maailman turvallisimaksi maa. Helsinki.

Sisäministeriö 35/2018. Enska. Poliisin ennalta estävän työn strategia 2019–2023.

Sisäministeriö. Sisäministeriön julkaisuja 2022:40. Ankkuritoiminnan käsikirja. Helsinki.

Sorkio, Sasu 2019: Vaikuta videolla. Mainostajien liitto. Helsinki.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. MARAK-moniammatillinen riskinarviointi. Päivitetty 14.2.2022. Luettavissa: <https://thl.fi/fi/web/vakivalta/tyon-tueksi/marak-moniammatillinen-riskinarviointi> Luettu 8.2.2023.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Väkivallan muodot. Päivitetty 5.5.2022. Luettavissa: <https://thl.fi/fi/web/vakivalta/vakivallan-muodot>. Luettu 17.12.2022.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Radikalisoituminen ja ekstremismi. Päivitetty 27.9.2022. Luettavissa: <https://thl.fi/fi/web/vakivalta/vakivallan-muodot/radikalisoituminen-ja-ekstremismi> Luettu 8.2.2023.

Toikko, Timo & Rantanen, Teemu 2009: Tutkimuksellinen kehittämistoiminta – Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere University Press. Tampere.

Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2004: Toiminnallinen opinnäytetyö. Tammi. Helsinki.

Vuorinen, Tero 2013: Strategiakirja – 20 Työkalua. Talentum. Helsinki.

Lain esityöt

HE 68/1966 vp. 1966. Hallituksen esitys eduskunnalle henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten rankaisemisesta koskevan lainsäädännön uudistamisesta. Helsinki.

HE 66/1988 vp. 1988. Hallituksen esitys eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen käsittäväksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi. Helsinki.

HE 94/1993 vp. 1993. Hallituksen esitys Eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen toisen vaiheen käsittäväksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi. Helsinki.

Korkeimman oikeuden ratkaisut

KKO 2013:70.

KKO 2014:6.

LIITE 1: KAIKILLE OSALLISILLE LÄHETETTY PROJEKTISUUNNITELMA

PROJEKTIN TAVOITE

Projektin tavoitteena on tuottaa laillisuuskasvatuspaketti videomuodossa lapsille ja nuorille. Aiheina lapsia ja nuoria koskevat poliisiasiat, kuten kiusaaminen ja päihteet.

Videot tulevat jakoon Hämeen poliisilaitoksen alueelle perusopetukseen, sekä mahdollisesti myös Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen alueelle. Videoiden jakamisalustana toimii YouTube.

Lopputuotteena 6 kpl noin 10–15 minuutin mittaista videota, sekä oppimateriaali opettajien käyttöön.

Videot sisältävät yhteistyökumppanien kuvaamia dramatisoituja videoita, sekä poliisin kuvaamia asiantuntijavideoita. Poliisi kuvaa omat asiantuntijavideosa, ja työpajat kuvaavat sekä editoivat omat pätkänsä. Videoiden yhdistämisestä lopulliseen muotoon vastaa poliisi.

Projektin yhteydessä toteutetaan poliisiammattikorkeakoulun AMK-tutkinnon opinnäytetyö.

PROJEKTIIN OSALLISTUJAT JA TYÖNJAKO

Organisaatio	Edustajat	Tehtävät
Hämeen Poliisilaitos	Milja Lusila (EET) Senni Kokko (EET) Sofia Isokoski (Viestintä)	Projektin vetäminen
Poliisiammattikorkeakoulu	Pieta Eskelinen (Opiskelija) Joel Hiltunen (Opiskelija)	Projektin suunnittelu ja toteutus
Lahden Mediapaja		Video 1: Päihteet 11–16 v. Video 2: Kiusaaminen 11–16 v
Heinolan Työpaja Torppa		Video 1: Vahingonteko 7–16 v Video 2: Kiusaaminen 7–10 v
Hartolan Työpaja Signaali		Video 1: Näpistely 7–16 v. Video 2: Kotirauhan häirintä 7–16 v.

AIKATAULU

Lahden Mediapaja: Heinäkuu – Syyskuu

Heinolan Työpaja Torppa: Elokuu – Joulukuu

Hartolan Työpaja Signaali: Elokuu – Joulukuu

(Tarkemmat aikataulut koskien videoiden käsikirjoituksia ja kuvaamisia sovitaan erikseen yhteistyökumppanien kanssa.)

LIITE 2: LAHDEN MEDIAPAJALLE LÄHETETTY SUUNNITELMA

Videoiden rakenne

Lahden Mediapajan videoille on valikoitunut aiheiksi päihteet ja kiusaaminen. Projektissa on mukana useampi yhteistyötaho, joille olemme kullekin valinneet tietyt aihealueet käsiteltäviksi. Videoiden suunniteltu kesto on n. 10–15 minuuttia per video. Tarkoituksena olisi, että videoissa vuorottelisivat Mediapajan käsikirjoittamat ja kuvaamat videonpätkät, sekä poliisin kuvaamat asiantuntija-osuudet. Kaikista videoiden aiheista tehdään kaksi videoversiota, jotta saadaan kahdelle eri ikäryhmälle sopivaa sisältöä. Vanhemmille suunnatut videot saavat olla selkeästi ”raffimpia” ja puhuttelevampia. Poliisin puheenvuorojen sisältö on vielä auki, mutta ajatus olisi, että poliisi kertoisi esimerkiksi päihteisiin liittyvistä sosiaalisista ongelmista ja rikosoikeudellisesta vastuusta. Poliisin puheenvuorot eivät suoranaisesti viittaisi Mediapajan käsikirjoittamaan ja kuvaamaan tarinaan, vaan teemaan yleisesti. Dramatisoitujen videoiden tarkoitus olisi lähinnä herättää ajatuksia ja vedota tunteisiin.

Videoiden sisältötoive

Mediapajalla on vapaat kädet käsikirjoittaa ja kuvata videot. Olemme listanneet muutamia toiveita ja ajatuksia, joita toivoisimme videoissa esiintyvän. Listaamamme asiat ovat ajatuksenvirtaa, ja saatte vapaasti hyödyntää ja soveltaa niitä. Tarkoitus ei ole, että käsittelette kaikkia listaamiamme teemoja, vaan voitte vapaasti valita niistä mieleiset, tai keksiä itse lisää.

Video 1: Päihteet 7–10 v.

- Videoon sisällytettävä: alkoholi, tupakka
- Esimerkki-ideoita videon tarinan sisältöön:
 - Aikuinen, joka välittää lapsille päihteitä
 - Sammuminen ja omaisuusrikoksen kohteeksi joutuminen
 - Onnettomuus, sairaala

Video 2: Kiusaaminen 7–10 v.

- Videoon sisällytettävä: kiusaaminen jossain muodossa
- Esimerkki-ideoita videon tarinan sisältöön:
 - Kouluympäristö, koulu-/kotimatka
 - Henkinen väkivalta, syrjiminen, haukkuminen
 - Kiusaamisen vaikutukset kiusattuun/kiusaajaan, esim. syrjäytyminen
 - Somekiusaaminen

- Yksinäisyys
- Pelko, häpeä

Video 3: Päihteet 11–16 v.

- Videoon sisällytettävä: alkoholi, huumeet
- Esimerkki-ideoita videon tarinan sisältöön:
 - Kotibileet tai muu nuorisoa kokoava tapahtuma
 - Väkivalta, onnettomuus
 - Yliannostus: sairaalan joutuminen, jopa kuolema
 - Rikollisuuteen ajautuminen päihteiden kautta, päihteidenkäytön rahoittaminen
 - Rikoksen kohteeksi joutuminen
 - Ongelmat elämänhallinnassa, riippuvuus
 - Päihteiden sekakäyttö
 - Ihmissuhdeongelmat, läheisten kärsiminen
 - Työpaikan/opiskelupaikan menettäminen
 - Mielenterveysongelmat, terveysongelmat

Video 4: Kiusaaminen 11–16 v.

- Videoon sisällytettävä: kiusaaminen jossain muodossa
- Esimerkki-ideoita videon tarinan sisältöön:
 - Kouluympäristö, vapaa-aika
 - Henkinen väkivalta, fyysinen väkivalta
 - Kiusaamistilanteen kuvaaminen someen, kiusaaminen somessa
 - Kiusaamisen seuraukset kiusaajalle/kiusatulle, esim. itsetuhoisuus ja mielenterveysongelmat
 - Syrjäytyminen
 - Kiusaamisen äärimmäiset seuraukset väkivallantekoina

Esimerkki: Mediapajan kuvaama kiusaamistilanne koulussa – Poliisin puheenvuoro kiusaamisesta rikosoikeudellisesta näkökulmasta – Mediapajan kuvaama kiusaamistilanne koulumatkalla – Poliisin puheenvuoro kiusaamisen sosiaalisista seuraamuksista

Aikataulu

Käsikirjoitusten lähettäminen allekirjoittaneiden sähköpostiin 14.8.2022 mennessä.

Valmiit videonpätkät poliisille syyskuun aikana.

Palaute Suunnitelmasta

Toivomme, että olette mahdollisimman pian yhteydessä, mikäli teillä on muutosehdotuksia suunnitelmaan. Poliisilla ei ole tarkempaa tietoa teidän aikatauluistanne tai siitä, kuinka kauan mikäkin työvaihe vie. Kertokaa siis, mikäli aikataulu on liian tiukka.

Mikäli videoiden kuvaamisesta ja editoinnista aiheutuu kustannuksia, haluaisimme arvion niiden suuruudesta.

Yhteystiedot

Pieta Eskelinen

Joel Hiltunen

LIITE 3: HEINOLAN TYÖPAJA TORPALLE LÄHETETTY SUUNNITELMA

Videoiden rakenne

Heinolan työpaja torpan videoille on valikoitunut aiheiksi vahingonteko ja kiusaaminen. Projektissa on mukana useampi yhteistyötaho, joille olemme kullekin valinneet tietyt aihealueet käsiteltäviksi. Videoiden suunniteltu kesto on n. 10–15 minuuttia per video. Tarkoituksena olisi, että videoissa vuorottelisivat työpajan käsikirjoittamat ja kuvaamat videonpätkät, sekä poliisin kuvaamat asiantuntijaosuudet. Vahingonteko-videon kohderyhmä on 7–16-vuotiaat ja kiusaamisvideon kohderyhmä 7–10-vuotiaat. Poliisin puheenvuorojen sisältö on vielä auki, mutta ajatus olisi, että poliisi kertoisi esimerkiksi vahingontekoon liittyvistä rikosoikeudellisista seuraamuksista ja korvausvastuusta. Poliisin puheenvuorot eivät suoranaisesti viittäisi työpajan käsikirjoittamaan ja kuvaamaan tarinaan, vaan teemaan yleisesti. Dramatisoitujen videoiden tarkoitus olisi lähinnä herättää ajatuksia ja vedota tunteisiin.

Videoiden sisältötoive

Työpajalla on vapaat kädet käsikirjoittaa ja kuvata videot. Olemme listanneet muutamia toiveita ja ajatuksia, joita toivoisimme videoissa esiintyvän. Listaamamme asiat ovat ajatuksenvirtaa, ja saatte vapaasti hyödyntää ja soveltaa niitä. Tarkoitus ei ole, että käsittelette kaikkia listaamiamme teemoja, vaan voitte vapaasti valita niistä mieleiset, tai keksiä itse lisää.

Video 1: Vahingonteko 7–16 v.

- Videoon sisällytettävä: vahingonteko jossain muodossa
- Esimerkki-ideoita videon tarinan sisältöön:
 - Graffitit/tägit
 - Autojen heittäminen lumipalloilla
 - Katulamppujen potkiminen
 - Kananmunien tms. heittäminen ikkunoihin jne.
 - Kivien tai lumipallojen heittäminen sillalta/tien viereltä autojen päälle
 - Hylättyjen paikkojen/autiotalojen rikkominen
 - Videoissa saisi näkyä em. tekojen seurauksia. Esimerkiksi lumipallojen heittäminen autojen tuulilaseihin -> auto ajautuu vastaantulijan kaistalle - > kolari jne.

Video 2: Kiusaaminen 7–10 v.

- Videoon sisällytettävä: kiusaaminen jossain muodossa
- Esimerkki-ideoita videon tarinan sisältöön:

- Kouluympäristö, koulu-/kotimatka
- Henkinen väkivalta, syrjiminä, haukkuminen
- Kiusaamisen vaikutukset kiusattuun/kiusaajaan, esim. syrjäytyminen
- Somekiusaaminen
- Yksinäisyys
- Pelko, häpeä

Aikataulu

Käsikirjoitusten lähettäminen allekirjoittaneiden sähköpostiin 19.9.2022 mennessä.

Kun videot on kuvattu, ottakaa yhteyttä niin sovitaan niiden lähettämisestä.

Palaute suunnitelmasta

Toivomme, että olette mahdollisimman pian yhteydessä, mikäli teillä on muutosehdotuksia suunnitelmaan. Poliisilla ei ole tarkempaa tietoa teidän aikatauluistanne tai siitä, kuinka kauan mikäkin työvaihe vie. Kertokaa siis, mikäli aikataulu on liian tiukka.

Mikäli videoiden kuvaamisesta ja editoinnista aiheutuu kustannuksia, haluaisimme arvion niiden suuruudesta.

Yhteystiedot

Pieta Eskelinen

Joel Hiltunen

LIITE 4: HARTOLAN TYÖPAJA SIGNAALILLE LÄHETETTY SUUNNITELMA

Videoiden rakenne

Hartolan työpaja signaalin videoille on valikoitunut aiheiksi näpistely ja kotirauhan häirintä. Projektissa on mukana useampi yhteistyötaho, joille olemme kullekin valinneet tietyt aihealueet käsiteltäviksi. Videoiden suunniteltu kesto on n. 10–15 minuuttia per video. Tarkoituksena olisi, että videoissa vuorottelisivat työpajan käsikirjoittamat ja kuvaamat videonpätkät, sekä poliisin kuvaamat asi-antuntijaosuudet. Molemmissa videoissa kohderyhmä on 7–16-vuotiaat. Poliisin puheenvuorojen sisältö on vielä auki, mutta ajatus olisi, että poliisi kertoisi esimerkiksi näpistelyyn ja kotirauhan häirintään liittyvistä rikosoikeudellisista seuraamuksista. Poliisin puheenvuorot eivät suoranaisesti viittäisi työpajan käsikirjoittamaan ja kuvaamaan tarinaan, vaan teemaan yleisesti. Dramatisoitujen videoiden tarkoitus olisi lähinnä herättää ajatuksia ja vedota tunteisiin.

Videoiden sisältötoive

Työpajalla on vapaat kädet käsikirjoittaa ja kuvata videot. Olemme listanneet muutamia toiveita ja ajatuksia, joita toivoisimme videoissa esiintyvän. Listaamamme asiat ovat ajatuksenvirtaa, ja saatte vapaasti hyödyntää ja soveltaa niitä. Tarkoitus ei ole, että käsittelette kaikkia listaamiamme teemoja, vaan voitte vapaasti valita niistä mieleiset, tai keksiä itse lisää.

Video 1: Näpistely 7–16 v.

- Videoon sisällytettävä: näpistely jossain muodossa
- Esimerkki-ideoita videon tarinan sisältöön:
 - Kaupasta näpistäminen, esim. karkit, energijuomat jne.
 - Vanhemmilta rahan varastaminen
 - Koulussa toisten tavaroiden varastaminen
 - Ajautuminen rikollisille teille
 - Ns. porttiteoria: ensin näpistät karkkia, aikuisena autoja 🚗
 - Kielteiset tunteet, kuten häpeä, joka teosta seuraa: paikalle tulee vartija, poliisit, vanhemmat jne.

Video 2: Kotirauhan häirintä 7–16 v.

- Videoon sisällytettävä: kotirauhan häirintä jossain muodossa
- Esimerkki-ideoita videon tarinan sisältöön:
 - Ovien koputtelu tai ovikellojen soittaminen häirintätarkoituksessa
 - Lumipallojen heittäminen ikkunoihin
 - Mopoilla rällääminen pihateillä yöaikaan

- Musiikin soittaminen yöaikaan niin, että musiikki kuuluu ympäröiviin taloihin
- Kotibileet, joista vieraiden käsketään poistua, mutta vieraat eivät poistu
- Asianomistajan (rikoksen uhrin) näkökulma: uniongelmat, arkielämän häiriintyminen ylipäättään
- Pitkään jatkuneen kotirauhan rikkomisen äärimmäiset seuraukset: naapuririidat, aggressiiviset tunteenpurkaukset jne.

Aikataulu

Käsikirjoitusten lähettäminen allekirjoittaneiden sähköpostiin 19.9.2022 mennessä.

Kun videot on kuvattu, ottakaa yhteyttä niin sovitaan niiden lähettämisestä. Valmiiden videoiden lähetys vuoden loppuun mennessä.

Palaute suunnitelmasta

Toivomme, että olette mahdollisimman pian yhteydessä, mikäli teillä on muutosehdotuksia suunnitelmaan. Poliisilla ei ole tarkempaa tietoa teidän aikatauluistanne tai siitä, kuinka kauan mikäkin työvaihe vie. Kertokaa siis, mikäli aikataulu on liian tiukka.

Mikäli videoiden kuvaamisesta ja editoinnista aiheutuu kustannuksia, haluaisimme arvion niiden suuruudesta.

Yhteystiedot

Pieta Eskelinen

Joel Hiltunen

Laillisuuskasvatuspaketti videomuodossa

Tämä on Hämeen poliisilaitoksen tuottama laillisuuskasvatuspaketti. Hämeen poliisilaitoksen lisäksi pakettia on ollut mukana tuottamassa Lahden, Heinolan ja Hartolan nuorisotyöpajat sekä kaksi Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijaa.

Paketti sisältää viisi opetusvideota, joista kaksi on yläasteikäisille, yksi ala-asteikäisille ja kaksi kaikille ikäryhmille. Ikäraajat ovat suuntaa antavia ja opettajan on hyvä arvioida itse, mitkä videoista soveltuvat omalle luokalle. Videot kestävät aiheesta riippuen 5–10 minuuttia. Lisäksi paketissa on jokaiseen videoon liittyvät keskustelukysymykset. Opettaja voi hyödyntää kysymyksiä videoiden näyttämisen jälkeen.

Kiusaaminen (alakoulu)

Linkki videoon:

- Mitä ajatuksia video herätti?
- Kuinka moni on nähnyt kiusaamista netissä?
- Kuinka moni on nähnyt kiusaamista koulussa?
- Kerro esimerkki kiusaamistilanteesta?
- Mitä eroa on fyysisellä ja henkisellä kiusaamisella?
 - Kumpi on vakavampaa?
- Mitä kiusaaminen aiheuttaa kiusatulle?
- Miten kiusaaminen vaikuttaa kiusaajaan?
- Miksi kiusaaja kiusaa?
- Onko netissä kiusaaminen ”vähemmän” vakavaa? Miksi?

Vahingonteko (kaikki)

Linkki videoon:

- Kuinka moni on nähnyt vahingonteon jälkiä? (graffitit yms.)
- Kuinka moni on nähnyt, kun jonkun omaisuutta hajotetaan?
- Kerro tapahtuneesta.
 - Kuinka paljon tämän korjaaminen maksaa?
- Miksi graffiteja piirretään?
- Miksi hylättyjä paikkoja rikotaan?
- Mitä seuraa, kun jäät kiinni em. toiminnasta? (sakko, suuret vahingonkorvaukset)
- Mitä tapahtuu, jos rikkomaansa asiaa ei pysty maksamaan takaisin? (viimekädessä ulosotto, palkasta automaattisesti osuus pois)
- Kuinka pitkään korvauksia voi joutua maksamaan?

Väkivalta (yläkoulu)

Linkki videoon:

- Mitä ajatuksia video herätti?
- Missä yhteyksissä olet törmännyt väkivaltaiseen käyttäytymiseen?
- Oletko itse ollut osallisena, tai oletko seurannut sivusta väkivaltaista kohtaamista?
- Onko väkivaltaa ilmennyt koulussa?
- Miksi väkivalta kouluympäristössä on erityisen ongelmallista?

- Mistä väkivaltainen käytös / toisen satuttaminen johtuu?
- Mitä väkivallasta voi seurata uhrille? Entä mitä tekijälle itselleen?
- Mikä vaikutus kaveriporukalla on väkivaltaiseen käyttäytymiseen?
 - Onko porukalla helpompi kiusata?
 - Mitä sinä voit tehdä, kun näet väkivaltaa tai kiusaamista?
- Kuka voi puuttua väkivaltilanteeseen koulussa? Entä vapaa-ajalla?
- Ihannoitako väkivaltaa nuorten keskuudessa?

Näpistely (kaikki)

Linkki videoon:

- Kuinka moni tietää jonkun, joka on varastanut kaupasta?
- Kuinka moni on nähnyt, kun joku varastaa kaupasta?
 - Kerro tapahtuneesta.
- Miksi joku näpistää?
- Voiko näpistelystä tulla tapa? Miksi?
- Mitä seuraa, jos varastat kaupasta karkin? (sakko, vahingonkorvaus, ajautuminen rikolliselle tielle)
- Onko kiinnijääminen todennäköisempää, jos on jo aiemmin jäänyt kiinni? (vartijat tunnistavat)
- Haluatko itse olla varkaan kaveri?
- Vaikuttako varastelu työpaikan saantiin? Miksi?

Päihteet (yläkoulu)

Linkki videoon:

- Mitä ajatuksia video herätti?
- Missä yhteyksissä olet nähnyt/kuullut puhuttavan huumausaineiden käytöstä?
- Oletko törmännyt huumeiden käyttöön oikeassa elämässä?
- Keskusteleeko nuoret huumeiden käytöstä?
 - Millaista keskustelu on?
 - Onko keskustelu aineiden käytöstä paheksuvaa vai ihannoivaa?
 - Onko asenteet huumeiden käyttöön liittyen muuttuneet, miksi?
- Miksi huumeiden käyttö on haitallista, mitä siitä voi seurata?
- Mitä riippuvuus aiheuttaa?
- Miten huumeiden käyttö vaikuttaa yhteiskuntaan? (oheisrikollisuus, sairaalakustannukset, yhteiskunnan rahoilla eläminen jne.)

- Miksi nuori kokeilee huumeita ensimmäisen kerran?
- Mitkä asiat vähentävät halukkuutta kokeilla huumeita?
- Tunnistaako aineidenkäyttäjän ulospäin, vai voiko aineita käyttää muiden tietämättä?
- Miksi huumeiden käyttö on lisääntynyt?